

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу та права
Кафедра економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

Аналіз та оцінка стимулювання зайнятості населення у регіоні (на
матеріалах Волинської області)

спеціальність 051 Економіка

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Економіка»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ЕК-41
ОСТАПЧУК Аліна Сергіївна

(підпис)

Керівник:
Д.е.н., професор
Шубалий Олександр Михайлович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.
Доктор філософії (PhD), старший викладач
Гарант освітньої програми:
Косінський Петро Миколайович

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра економіки

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки
проф. Шубалий О.М.

«___» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ОСТАПЧУК Аліні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Аналіз та оцінка стимулювання зайнятості населення у регіоні (на матеріалах Волинської області)

Керівник роботи: Шубалий О.М.

затверджені наказом закладу вищої освіти від «___» _____ 202__ р. №___

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «10» червня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи статистичні дані Державної служби статистики України, а також Головного управління статистики у Волинській області і Волинського обласного центру зайнятості, популярна література з питань стимулювання зайнятості населення, зокрема закони, положення, інструкції, навчальні підручники і посібники, монографії, фахові наукові журнали, збірники наукових конференцій і семінарів, які відповідають темі і змісту даної роботи, інформація з глобальної мережі Інтернет.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТИМУЛІВ ЗРОСТАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СТИМУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ. ДОДАТКИ.

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу:

1. Основні аспекти визначення зайнятості населення

2. Принципи державної політики стимулювання зайнятості населення

3. Основні напрями сприяння трудовій мобільності робочої в Є

4. Динаміка кількості зайнятого населення у Волинській області

5. Динаміка чисельності зайнятого населення за показниками працездатності у регіоні

6. Порівняння рівня зайнятості населення за ознакою місця проживання

7. Порівняння валового регіонального продукту з рівнем зайнятості населення

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>1 розділ</i>	<i>Шубалий О.М.</i>		
<i>2 розділ</i>	<i>Шубалий О.М.</i>		
<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>Шубалий О.М.</i>		

7. Дата видачі завдання «30» вересня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 30.09.2022</i>	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 31.10.2022</i>	
3.	<i>1 розділ</i>	<i>до 30.12.2022</i>	
4.	<i>2 розділ</i>	<i>до 15.04.2023</i>	
5.	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 20.05.2023</i>	
6.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.05.2023</i>	
7.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 27.05.2023</i>	
8.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 31.06.2023</i>	
9.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 01.06.2023</i>	
10.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 03.06.2023</i>	
11.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 10.06.2023</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (Остапчук А.С.)
(підпис) (прізвище, ініціали)Керівник кваліфікаційної роботи _____ (Шубалий О.М.)

АНОТАЦІЯ

Остапчук А.С. Аналіз та оцінка стимулювання зайнятості населення у регіоні (на матеріалах Волинської області). – Кваліфікаційна робота бакалавра на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 051 Економіка, освітня програма «Економіка». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023.

Мета даної кваліфікаційної роботи бакалавра полягає в проведенні аналізу та оцінки стимулювання зайнятості населення у регіоні на матеріалах Волинської області. Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінки стимулювання зайнятості населення в окремому регіоні – Волинській області. Предметом дослідження є сукупність теоретичних і прикладних аспектів аналізу та оцінки стимулювання зайнятості населення у регіоні.

У першому розділі вивчено теоретичні підходи дослідження стимулів зростання зайнятості населення; досліджено суть та основні види зайнятості населення; досліджено фактори та принципи стимулювання зайнятості населення; розглянуто європейський досвід стимулювання зайнятості населення.

У другому розділі представлено аналіз та оцінка результатів стимулювання зайнятості населення у Волинській області; проведено аналіз зміни чисельності зайнятого населення у Волинській області; провести аналіз динаміки показників зайнятості населення у регіоні за різними ознаками; провести оцінку впливу стимулюючих факторів впливу на зміну показників зайнятості населення у регіоні.

У висновках і пропозиціях представлено узагальнені результати проведеного теоретичного та аналітичного дослідження.

Ключові слова: зайнятість, економічне стимулювання, робоча сила, стимулювання зайнятості, Волинська область.

ANNOTATION

Ostapchuk A.S. Analysis and assessment stimulating the employment of the population in the region (on materials of the Volyn region). – Manuscript.

Qualification work of bachelor in the specialty 051 Economics, educational program "Economics". Lutsk National Technical University. Luck, 2023.

The purpose of this bachelor's qualification work is to analyze and evaluate the stimulation of population employment in the region based on the materials of the Volyn region. The object of the study is the process of analysis and evaluation of the stimulation of employment of the population in a separate region - the Volyn region. The subject of the study is a set of theoretical and applied aspects of the analysis and assessment of stimulating the employment of the population in the region.

In the first chapter, theoretical approaches to the study of incentives for the growth of population employment are studied; the essence and main types of employment of the population were investigated; the factors and principles of stimulating population employment were investigated; the European experience of stimulating the employment of the population is considered.

The second section presents the analysis and assessment of the results of stimulating the employment of the population in the Volyn region; an analysis of changes in the number of the employed population in the Volyn region was carried out; conduct an analysis of the dynamics of population employment in the region by various indicators; to assess the influence of stimulating factors on changes in employment indicators in the region.

The conclusions and proposals present the generalized results of the conducted theoretical and analytical research.

Key words: employment, economic stimulation, workforce, employment stimulation, Volyn region.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТИМУЛІВ ЗРОСТАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ	10
1.1. Суть та основні види зайнятості населення	10
1.2. Фактори та принципи стимулювання зайнятості населення	14
1.3. Європейський досвід стимулювання зайнятості населення	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СТИМУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	24
2.1. Аналіз зміни чисельності зайнятого населення у регіоні	24
2.2. Аналіз динаміки показників зайнятості населення регіону за різними ознаками	34
2.3. Оцінка впливу стимулюючих факторів впливу на зміну зайнятості населення у регіоні	41
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	62

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження категорії зайнятості населення є одним із головних критеріїв формування сучасного ринку праці та прогнозування подальшого його розвитку за різноманітними критеріями щодо стабілізації та ефективного відтворення трудових ресурсів як на регіональному так і національному рівнях.

Дослідженням проблем стимулювання зайнятості населення на національному і регіональному рівнях займалися такі вітчизняні вчені як: Андрієвський О. Г., Бервено О. В., Броницький О. М., Бервено О. В., Юрченко Л. С., Біль М. М., Левицька О. О., Богиня Д. П., Бражко О. В., Бредюк В. І., Джоші О. І., Ю. Буряк, Б. А. Карпінський, М. І. Григор'єва, Варга Н. І., Ватаманюк-Зелінська У. З., Чепіль Ю. Б., Дунець І. А., Гринченко О.Ю., Грішнова О. А. та багато інших.

Розглядаючи теоретичні основи даної категорії визначено, що єдиної думки в сучасних наукових колах немає, багато хто розглядає її як суто з економічної точки зору хтось як соціальну та правову.

Мета і завдання дослідження. Мета даної кваліфікаційної роботи бакалавра полягає в проведенні аналізу та оцінки стимулювання зайнятості населення у регіоні на матеріалах Волинської області. Для досягнення поставленої у роботі мети вирішувалися такі завдання:

- вивчити суть та основні види зайнятості населення;
- дослідити фактори та принципи стимулювання зайнятості населення;
- розглянути європейський досвід стимулювання зайнятості населення;
- представити аналіз зміни чисельності зайнятого населення у Волинській області;
- провести аналіз динаміки показників зайнятості населення у регіоні за різними ознаками;
- провести оцінку впливу стимулюючих факторів впливу на зміну показників зайнятості населення у регіоні;

– обґрунтувати пропозицій для вдосконалення підходів до стимулювання зайнятості на регіональному рівні.

Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінки стимулювання зайнятості населення в окремому регіоні – Волинській області.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і прикладних аспектів аналізу та оцінки стимулювання зайнятості населення у регіоні.

Методи дослідження. Під час написання даної роботи було використано ряд наукових підходів і методів: системний підхід – для обґрунтування суті та основні види зайнятості населення; методи логічного узагальнення – для вивчення європейського досвіду стимулювання зайнятості населення; аналізу та синтезу – для аналізу зміни чисельності зайнятого населення у регіоні; індукції, дедукції – при аналізі динаміки показників зайнятості населення регіону за різними ознаками; табличний і графічний аналіз – при побудові зведених таблиць і діаграм; програмно-цільовий метод – при обґрунтуванні пропозицій для вдосконалення підходів до стимулювання зайнятості у Волинській області.

Інформаційною базою дослідження стали: статистичні дані Державної служби статистики України, а також Головного управління статистики у Волинській області і Волинського обласного центру зайнятості, популярна література з питань стимулювання зайнятості населення, зокрема закони, положення, інструкції, навчальні підручники і посібники, монографії, фахові наукові журнали, збірники наукових конференцій і семінарів, які відповідають темі і змісту даної роботи, інформація з глобальної мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів. Підходи до аналізу, оцінки, а також запропоновані заходи для вдосконалення процесу економічного стимулювання зайнятості населення на національному і регіональному рівнях можуть бути використані для формування відповідних нормативних і розпорядчих документів регіональними органами влади.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи були обговорені на круглому столі організованому кафедрою економіки ЛНТУ

«Детермінанти відновлення економіки України: національний, регіональний, локальний рівні» (м. Луцьк, 19 травня 2023 р.).

Публікації. Основні теоретико-методологічні положення і практичні результати дослідження викладені в одних тезах доповідей круглого столу загальним обсягом 0,1 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на 55 сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі 17 рисунків та 6 таблиць. Список використаних джерел складається з 53 найменувань і представлений на 6 сторінках. Робота містить 4 додатки, викладених на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТИМУЛІВ ЗРОСТАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

1.1. Суть та основні види зайнятості населення

За сучасних умов господарювання забезпечення зайнятості населення відіграє досить вагоме значення. Нажаль нині в період досить важкої війни ми втратили більшу половину працездатного населення, значна частина змушена була покинути свої регіони через постійні обстріли, а інша нажалі загинула захищаючи цілісність та незалежність нашої країни. В більшості областей на півдні та сході зруйнована не лише інфраструктура, алей й домівки людей, що призвело фактично до цілковитої втрати можливостей для життя. Значна частина підприємств зруйнована вщент, або ж розграбована загарбниками. Зовсім мало підприємств були релаковані в більш спокійніші регіони, в той же час вони продовжують працювати та надають можливість працевлаштувати незначну частину населення.

Варто відмітити, що питання зайнятості було актуальним завжди, адже єдиної думки щодо даного поняття не існує. Саме дослідження теоретичного наповнення даного поняття займаються досить багато вітчизняних вчених, кожен з яких має власне бачення щодо даної проблеми.

Згідно із однойменним Законом України «зайнятість – це не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно» [20].

Богиня вважає, що «зайнятість – це система відносин між найманими працівниками та підприємцями, менеджерами та іншими особами щодо участі

населення у трудовій діяльності, у т. ч. навчанні, службі в армії, веденні домашнього господарства, догляду за дітьми та літніми особами» [5].

Колектив авторів вважають, що «зайнятість населення – це діяльність частини населення щодо створення суспільного продукту (національного доходу)» [8].

На думку О. Грінченко під зайнятість варто розуміти зайнятість за такими видами корисної діяльності, які дозволяють ідентифікувати себе як члена суспільства, сюди можна віднести службу в армії, ведення сільського господарства, навчання у вищих начальних закладах, догляд за дітьми та людьми похилого віку тощо.

З точки зору Андрієвського О. Г. під зайнятістю населення варто розуміти «сукупність економічних, правових, соціальних, національних та інших відносин, пов'язаних із забезпеченням працездатного населення робочими місцями та його участю в суспільно корисній діяльності, що приносить йому заробіток або дохід» [1].

О. Грішнова вважає, що «зайнятість визначається як трудова діяльність громадян, яка пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, що не суперечать законодавству і, як правило, приносить заробіток (трудоий дохід)» [14].

Вважаємо, що під зайнятістю варто розуміти всі наявні соціально-трудоі відносини, які будуються за сучасними нормами та нормативами, з врахуванням вмінь та навичок працівників. Самі по собі відносини зайнятості будуються зазвичай на основі трудового договору, між потенційними найманими працівниками та роботодавцями., що прав та обов'язків одного перед іншим.

Згідно із законом України «Про зайнятість населення» до зайнятого населення можна віднести осіб, що працюють за наймом уклавши трудовий договір, або за іншими умовами, які передбачені нормативно-правовими актами, які регулюють трудову діяльність та є не забороненими при цьому

приносять дохід, а також особи що навчаються на денній формі навчання на всіх рівнях освітніх закладів.

Зайнятість населення можна розглядати через призму трьох аспектів (рис. 1.1).

Рисунок 1.1. – Основні аспекти визначення зайнятості населення (побудовано автором за джерелом [19])

До зайнятого населення також відносяться:

– «непрацюючі працездатні особи, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, інвалідом I групи або за особою похилого віку, яка за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досягла 80-річного віку, та отримують допомогу, компенсацію та/або надбавку відповідно до законодавства;

– батьки – вихователі дитячих будинків сімейного типу, прийомні батьки, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до законодавства;

– особа, що проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, та одержує грошову допомогу на догляд за ним відповідно до законодавства.

До зайнятого населення не належать іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні і зайнятість яких пов'язана із забезпеченням діяльності іноземних посольств і місій або виконанням своїх професійних чи трудових обов'язків перед роботодавцем – нерезидентом» [20].

Загально відомими є такі види зайнятості (рис.1.2). Розглядаючи такий вид зайнятості , як повна варто сконцентрувати увагу на тому, що на жаль за сучасних умов господарювання її досягнути практично неможливо, оскільки постійно присутніми є диспропорції між попитом та пропозицією на ринку праці, не лише з економічної точки зору алей з соціальної. Адже в суспільстві є частина населення яка не прагне працювати взагалі через ті чи інші причини.

Рисунок 1.2. Види зайнятості населення
(побудовано автором за основі джерела [21])

Розглядаючи глобальну зайнятість необхідно приділити більше уваги саме тіньовому сектору економіки, який породжує досить значні диспропорції між основними елементами ринку праці, що призводить до негативних наслідків функціонування економіки.

В той же час ефективна зайнятість передбачає зайнятість населення в усіх сферах економіки, та підвищення продуктивності праці з врахуванням наявних ресурсів, що також впливає на корисне використання робочого часу.

Досліджуючи продуктивну зайнятість значно більшу уваги має бути приділено найперше застосуванню сучасних технік та технологій, які дозволяють створювати суспільний продукт, та сприяє зростанню доходів населення що дозволяє забезпечити задоволення всіх потреб.

Під частковою занятістю досить часто розуміють зайнятість на декілька годин впродовж дня при цьому заробітна плата може бути досить високою.

Також розглядаючи зайнятість населення варто також приділити увагу такому виду зайнятості населення як неформальна, яка в період пандемії та війни набуває все більшого значення для суспільства, адже є більш гнучкою.

1.2. Фактори та принципи стимулювання зайнятості населення

В ринкових умовах господарювання зайнятість населення не може бути саморегульованою, адже повинна базуватися на трьох рівнях розвитку економіки. Нині спостерігають досить значні прогалини в чинному законодавстві щодо регулювання зайнятості, адже сучасний ринок праці не відповідає сучасним міжнародним стандартам в сфері праці. Досить актуальними є процеси само зайнятості населення, які ґрунтуються на 2 аспектах. Перший охоплює репродуктивний фактор нерівності та соціальної напруги, а другий включає в себе ряд індивідуальних та соціальних дій, які включають економічну ініціативу, щодо розвитку трудового потенціалу. На

рисунку 1.3 представлені основні принципи державної політики щодо стимулювання зайнятості населення.

Рисунок 1.3. – Принципи державної політики стимулювання зайнятості населення в Україні (побудовано за джерелом [22])

Перший принцип визначає відповідальність держави за реалізацію політики зайнятості через призму нормативно-правового поля, що дозволяє визначити права та обов'язки роботодавців та найманих працівників незалежно від форм власності та сфери економіки.

Принцип пріоритетності включає в себе ряд заходів спрямованих на забезпечення повної та ефективної зайнятості. Адже зараз спостерігається досить значний розрив між заробітної платою та рівнем зайнятості населення. Оскільки значна частина населення нашої держави через війну залишилася практично безробітною, і тим самим готова приступити до роботи за досить низький рівень в оплаті праці та ще й не за фахом, що призводить до досить

низького розвитку трудового потенціалу, а це загрожує зменшенню економічної стабільності суспільства загалом.

Останній принцип передбачає рівні права на працю всіх без винятку громадян, які мають можливість працювати.

На думку С Харчука [48] до «основних ознак зайнятості можна віднести: структуру зайнятості економічно активного населення, демографічну ситуацію в країні, інституційні зміни за професійно-кваліфікаційною структурою, престижність праці в окремій галузі економіки, рівень мотивації працівників».

Державна політика щодо зайнятості населення повинна включати в себе формування конкурентоспроможного економічно активного населення на всіх рівнях економічного розвитку. Адже саме економічно активне населення є одним з основних факторів мобільності та конкурентоздатності на світовому ринку.

«Нині професійно-кваліфікаційний рівень громадян, що пропонують свою робочу силу, далеко не повною мірою задовольняє усе зростаючим вимогам працедавців. Досвід економічного розвитку України і інших країн переконує, що чим вище за вимогу до рівня кваліфікації праці, наукомісткість і концентрація виробництва, чим складніше виробництво і його зв'язки, тим вище за вимогу до рівня кваліфікації управління, чіткого розуміння і сприйняття керівниками специфіки вітчизняного виробництва, особливо його зв'язків і стосунків. Інакше не досягається і не виправдовується зростання наукомісткості виробництва» [25].

На рівень зайнятості населення мають вплив різні фактори (рис.1.4).

До зовнішніх чинників досить часто відносять: демографічну ситуацію в країні, вікову структуру населення, сімейний стан, політична ситуацію в країні, розвиненість інфраструктури на окремо взятій території. Нажаль нині досить швидкими темпами відбувається старіння населення нашої держави, оскільки за останні роки народжуваність є значно меншою ніж смертність і це в майбутньому призведе до значних диспропорцій на ринку праці, також війна

забирає досить багато життів людей різного віку, це досить важкі втрати, які відновлюватимуться десятиліттями.

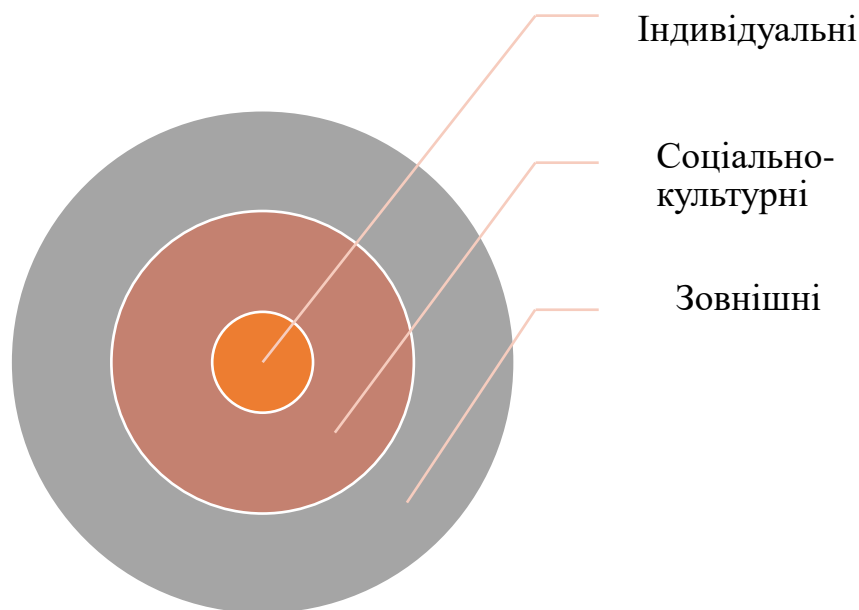

Рисунок 1.4. – Фактори впливу на зайнятість населення України
(побудовано автором за основі джерел [16, 21])

Варто відмітити, що вікова структура населення має досить великий вплив на зайнятість населення, як бачимо зараз досить важко працевлаштуватися адже не вистачає робочих місць, які б відповідали набутим знанням та навикам суспільства. На перешкоді ефективного працевлаштування стоїть також вік, оскільки особам яким за 45 років знайти роботу дуже складно, бо потрібно володіти новими знаннями та навиками які мають відповідати сучасним вимогам ринку праці.

До індивідуальних чинників впливу на зайнятість населення зазвичай відносять професіно-кваліфікаційну складову, мобільність населення за різними віковими групами, розподіл населенням відповідно до того чи іншого сектора економіки.

Соціально-культурні фактори характеризують населення нашої держави за соціальними групами. Які не завжди можуть працювати, а знаходяться на утриманні сімей та держави. Але є й такі які хотіли б працювати, але не кожен

роботодавець хоче брати на роботу таких працівників. І тому досить важливо щоб з боку держави для роботодавців була підтримка, через зменшення податкового тиску. Це сприятиме розвитку соціально – відповідального бізнесу.

«Необхідність розширення як національного, так і наднаціонального, міждержавного регулювання відносин у сфері зайнятості населення зумовлена виникненням нових і нетипових форм трудових відносин («запозичена праця», дистанційна зайнятість, часткова зайнятість, робота вдома, аутсорсинг, аутстафінг, фріланс, працівники-мігранти тощо). Потреба перегляду застарілих правових норм та окремих положень міжнародно-правових актів у сфері зайнятості населення, їхньої адаптації до сучасних умов, посилення уваги до реалізації міжнародних трудових норм актуальні через необхідність захисту економік окремих країн від впливу глобальних криз» [50, 51].

Підсумовуючи вищезазначене варто відмітити, що саме розвиток трудових ресурсів має досить важливе значення для подальшої інтеграції в європейське співтовариство. Адже там основна увага зосереджується на забезпеченні гідного життя кожному громадянину.

1.3. Європейський досвід стимулювання зайнятості населення

Досить давно Європейська стратегія зайнятості, встановила набір спільних цілей для ефективної політики зайнятості та сприяла їх «м'якій координації» між державами-членами європейського союзу через процес моніторингу та пов'язані інструменти фінансування. Створення значної кількості сучасних робочих місць було однією з головних цілей даної стратегії. З початку Комісія запропонувала нові та високі цілі у сферах зайнятості, кваліфікації та соціального захисту населення, щоб побудувати сильну соціальну Європу до 2030 року. Право ЄС є актуальним в певних сферах, якщо ж сама відповідальність за політику зайнятості лежить насамперед на національних урядах країн.

Основна ціль комісії полягає в тому, щоб допомогти державам-членам підтримувати та створювати нові робочі місця для справедливого, інклюзивного та стійкого відновлення після кризи, яка була викликана коронавірусом. Варто відмітити, що саме неповна зайнятість та можливість дистанційної роботи врятували робочі місця.

Молоді люди досить часто використовують різноманітні можливості для розкриття свого потенціалу, а також застосовують сучасні платформи для переходу на зелені та цифрові технології. Водночас молоді люди досить часто стикаються з важким стартом на ринку праці, і це підкреслила пандемія коронавірусу. Адже в липні 2020 року була запущена програма «Підтримка зайнятості молоді та ріст кількості робочих місць», яка містить досить конкретні політичні вказівки для членів європейського союзу, щоб допомогти підвищити рівень зайнятості молоді. Даний пакет побудований на чотирьох напрямках, які разом створюють підґрунті для розвитку робочих місць (рис.1.5).

Рисунок 1.5. – Напрями розвитку нових робочих місць в країнах ЄС
(побудовано автором за джерелом [18, 44, 53])

Європейський парламент рішуче підтримав стратегію забезпечення зайнятості молоді. Низка ініціатив, спрямованих на боротьбу з безробіттям серед молоді, випливає з пропозицій членів парламенту щодо конкретних практичних дій, а саме Гарантії ЄС для молодабезпеченої зайнятості молоді та мінімальних стандартів стажування. У своїй резолюції про працевлаштування молоді він закликав до правової бази, яка запроваджує мінімальні стандарти для реалізації молодіжних гарантій, включаючи якість учнівства, а також охоплює людей віком 25-30 років. Парламент загалом засудив неоплачувані стажування та закликав Комісію переглянути існуючі європейські інструменти, такі як рамки якості для стажування та Європейські рамки для якісного та ефективного учнівства. Парламент наполягав на тому, щоб критерії якості були включені до пропозицій для молоді, включаючи принцип справедливої винагороди для стажистів і стажерів, доступ до соціального захисту, стабільну зайнятість і соціальні права.

В той же час варто відмітити, що схеми скороченої роботи були досить ефективними для збереження зайнятості в контексті пандемії і повинні залишатися там, де це необхідно. Як бачимо європейський інструмент тимчасової підтримки для зменшення ризиків виникнення безробіття в надзвичайних ситуаціях допоміг захистити громадян від тотального безгрошів'я.

Забезпечення належного рівня оплати праці має дуже важливе значення для гарантування гідних умов праці та життя для працівників та їхніх сімей, а також для побудови справедливої та стійкої економіки. Комісією було запропоновано директиву, яка ґрунтувалася позитивної динаміки захисту мінімальної заробітної плати в ЄС, одночасно сприяючи колективним переговорам і соціальному діалогу.

Прискорена цифровізація робочих місць і дистанційна робота відкривають зараз величезні можливості для суспільства, але ми також повинні пам'ятати про ризики, які вони несуть. Комісією було запропоновано ряд правил щодо

запровадження надійного використання штучного інтелекту в економіці країн європейського союзу, зокрема на робочому місці для всіх форм власності.

Нажаль в даний момент часу багато хто все більше працюють в дистанційному форматі, що безпосередньо впливає на наш робочий і здатність відокремлювати робоче життя від особистого.

Потребують удосконалення стандартів щодо охорони здоров'я та безпеки на роботі, що має безпосередній вплив на подальшу трудову діяльність працівників. Адже нещасні випадки та захворювання, пов'язані з роботою, призводять до щорічних втрат близько 3,3% ВВП в ЄС. За останнє десятиліття в ЄС значно покращили умови праці, знизивши рівень смертельних нещасних випадків на виробництві майже на 30%. Варто зазначити, що саме пандемія COVID-19 показала, наскільки важливою є охорона праці та безпека для захисту здоров'я працівників, функціонування нашого суспільства та безперервності критичної економічної та соціальної діяльності. В цьому контексті Комісія прийняла стратегічні рамки ЄС щодо здоров'я та безпеки на роботі на 2021-2027 роки. Де прописані ключові дії, необхідні для покращення здоров'я та безпеки працівників протягом найближчих років. Така нова стратегія зосереджена на трьох наскрізних цілях, а саме на управлінні змінами, викликаними зеленими, цифровими та демографічними переходами, а також на змінах у традиційному робочому середовищі, покращенні запобігання нещасним випадкам і хворобам і підвищенні готовності до будь-яких потенційних майбутніх криз.

В Європі трудова мобільність є досить важливим аспектом подальшого розвитку. Основні напрями сприяння трудовій мобільності робочої сили представлено на рисунку 1.6.

Через те, що в ЄС досить високий рівень безробіття були започатковані дебати щодо економічної стратегії в контекст зайнятості населення, адже саме зростання робочих місць є одним ключових напрямів гармонійного розвитку.

Рисунок 1.6. – Основні напрями сприяння трудовій мобільності робочої в ЄС
(згруповано автором за джерелом [53])

Як ключовий інструмент моніторингу, що використовується в Європейському співтоваристві, Комісія запропонувала переглянути соціальні показники для того щоб краще відобразити політичні пріоритети та дії.

«Однак проблеми спричинені війною не є унікальними для України – історично відомі різні сценарії їх вирішення.

Британія після Другої світової війни під керівництвом лейбористів провела націоналізацію та перерозподіл багатств, що дало владі ресурси для проведення соціальних реформ.

Корея у 1950х роках провела кампанію індустріалізації, яка фінансувалась із грантів на безповоротній основі з одночасним впровадженням реформ по регулюванню економіки державою. Така політика дозволила мати державний контроль зайнятості, який комбінувався з елементами ліберальної політики.

Хорватія проводила ринкові реформи із залученням міжнародних фінансів, однак значної дерегуляції в сфері праці не проводилось. Навпаки новий трудовий кодекс обмежував атипову зайнятість, зберігав пільги для вразливих категорій працівників та стимулював працевлаштування ветеранів та постраждалих від війни» [44].

Отже, зарубіжний досвід стимулювання зайнятості може бути дуже цікавим для реалізації заходів сприяння зайнятості у воєнний та повоєнний періоди. Але важливо врахувати сучасну специфіку ринку праці, наявні проблеми великої кількості біженців та внутрішньо переміщених осіб, що значно обмежує сучасні і перспективні масштаби робочої сили, яка може претендувати на робочі місця у короткостроковій і довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СТИМУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Аналіз зміни чисельності зайнятого населення у регіоні

Зайняте населення є основою розвитку економіки Волинської області. Зміна показників зайнятості говоритиме про ефективність стимулюючих дій на національному та регіональному рівнях. Тому на початковому етапі проведення аналізу вивчено динаміку зміни кількості зайнятого населення (за методологією МОП) у регіоні за 2000-2021 рр. (рис. 2.1).

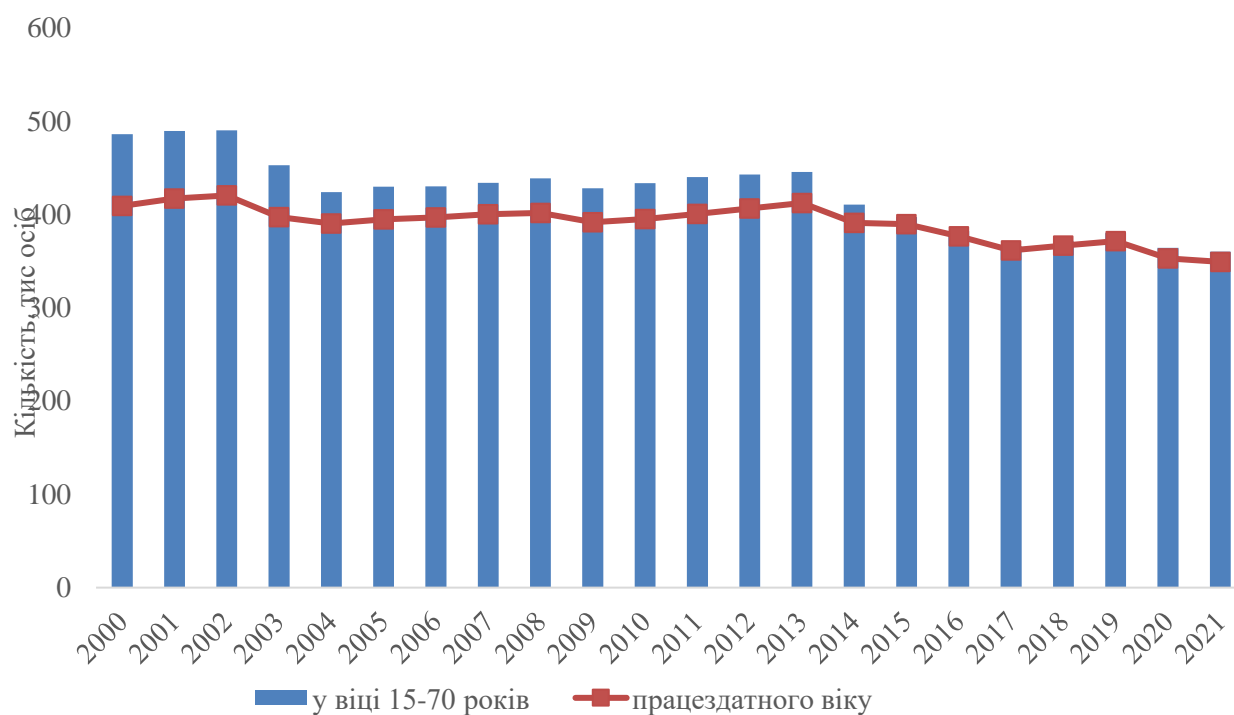

Рисунок 2.1. – Динаміка кількості зайнятого населення (за методологією МОП) у Волинській області за 2000-2021 рр. (побудовано автором за статистичними даними [11, 12, 40])

Представлені дані свідчать, що в цілому у даному регіоні за період 2000-2021 рр. кількість зайнятого населення загалом зменшилась. Зокрема, бачимо, що у 2021 році кількість зайнятого населення віком 15-70 років становила 360,2

тис. осіб, що на 126,0 тис. осіб менше, ніж було раніше у 2000 році. Тоді як кількість зайнятого населення працездатного віку за даний період зменшилась на 60,1 тис. осіб. Незначне зростання кількості зайнятого населення у Волинській області спостерігалось тільки на протязі 2005-2008 рр. та у період 2010-2013 рр. А вже починаючи з 2014 року кількість зайнятого населення розпочала стрімко зменшуватись.

Особливо цікавим є той факт, що у 2000 році різниця між показниками кількості зайнятого населення віком 15-70 років та показником населення працездатного віку у порівнянні становила 76,9 тис. осіб, а вже у в 2021 році – зменшилась і становила 11,0 тис. осіб.

Загалом на формування кількісного складу працездатного населення даного регіону негативно впливають ряд факторів, до яких можна віднести як зменшення природного приросту населення, а також погіршення демографічної ситуації в сільській місцевості й зниження народжуваності, зростання смертності, міграція населення із сільської місцевості у середні і великі міста в результаті впливу процесу урбанізації, загальні труднощі, що виникли у суспільстві внаслідок формування нових економічних відносин, пандемію COVID-19, а також початок повномасштабної війни. Значна чисельність працездатного населення регіону або виїхала на роботу за кордон, оскільки там кращі умови праці, а розмір заробітної плати в 2-3 рази перевищує розмір середньостатистичної заробітної плати в даному регіоні, або виїхали як біженці, які надалі шукатимуть роботу та можливо й не повернуться додому.

Також суттєво змінився сучасний стан використання трудових ресурсів у регіоні. На використання показника трудових ресурсів постійно впливають різні процеси, починаючи від продовження приватизації, корпоратизації, а також створення нових умов для розвитку підприємств з різних форм власності та видів діяльності. В процесі ряду змін, які відбулися у період війни, стався перерозподіл трудових ресурсів регіону між виробничою та невиробничою сферами, а також перерозподіл між галузями національного господарства та підприємствами різних організаційно-правових форм господарювання.

Змінюється й професійний рівень працівників під впливом вимог нових більш досконалих сучасних технологічних процесів, поступово підвищується ефективність використання кваліфікованої праці.

Тому надалі важливо вивчити динаміку рівнів зайнятості населення (за методологією МОП) у даному регіоні за 2000-2021 рр. (рис. 2.2).

Згідно рисунку 2.2, рівень зайнятості населення впродовж 2000-2021 рр. переважно зменшувався. Якщо цей показник у 2000 році становив 64,8%, то вже у 2021 році він знизився на 16,3%. У 2021 році показник рівня зайнятості населення працездатного віку склав 56,1%, що на 11,8% менше, ніж було у 2000 році. Помітні також тенденції до зниження рівнів зайнятості населення у Волинській області впродовж 2002-2004 рр. та у 2013-2021 рр.

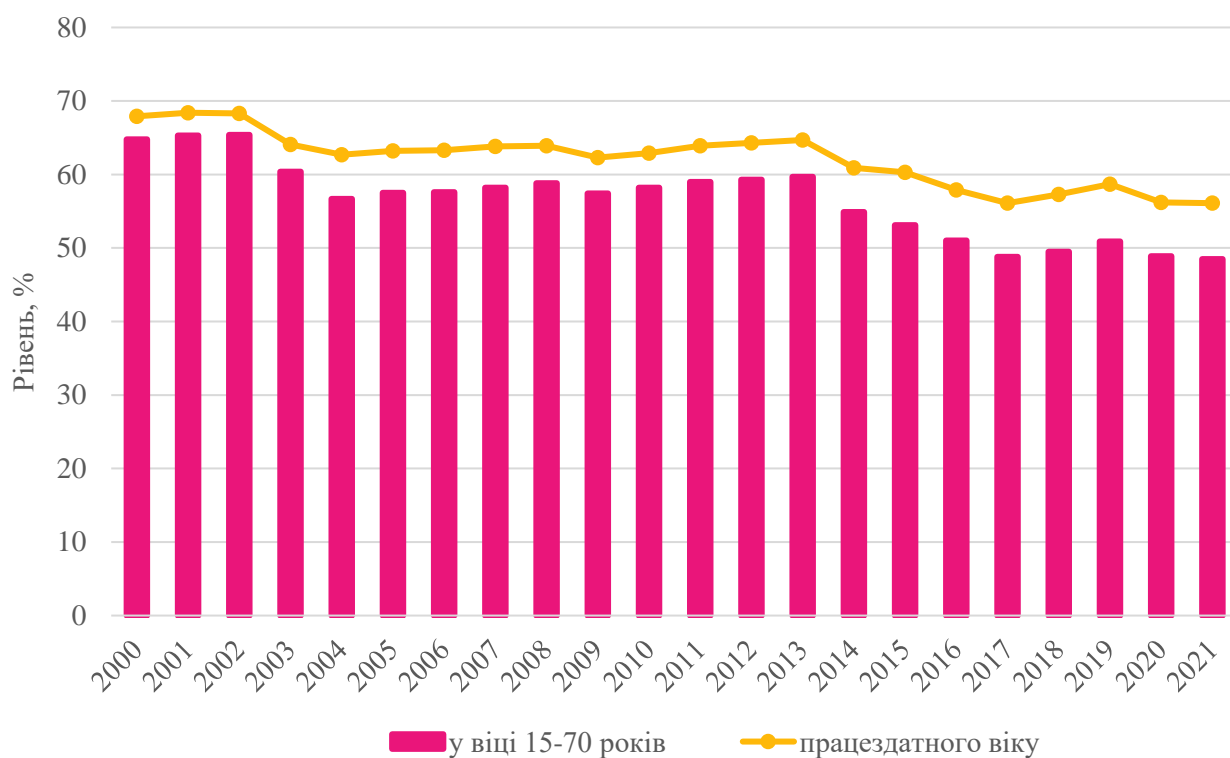

Рисунок 2.2. – Динаміка рівнів зайнятості населення (за методологією МОП) у регіоні за 2000-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12])

За період 2000-2021 рр. показник рівня зайнятості населення мав достатньо стійку тенденцію до зниження, що відбулося переважно за рахунок структурних зрушень в економіці, що переважно відбулись за рахунок суттєвого зниження трудової активності працездатних осіб і певного

підвищення величини частки працюючих пенсіонерів. Також загальні зміни в динаміці рівнів зайнятості у даному регіоні можна переважно пояснити тим, що зростала частка осіб неформально зайнятих, поступово також відбувалося зменшення чисельності найманих працівників підприємств.

Після цього було проведено порівняння динаміки чисельності штатних працівників, а також зміни коефіцієнтів обороту робочої сили у Волинській області за 2002-2021 рр. (див. рис. 2.3).

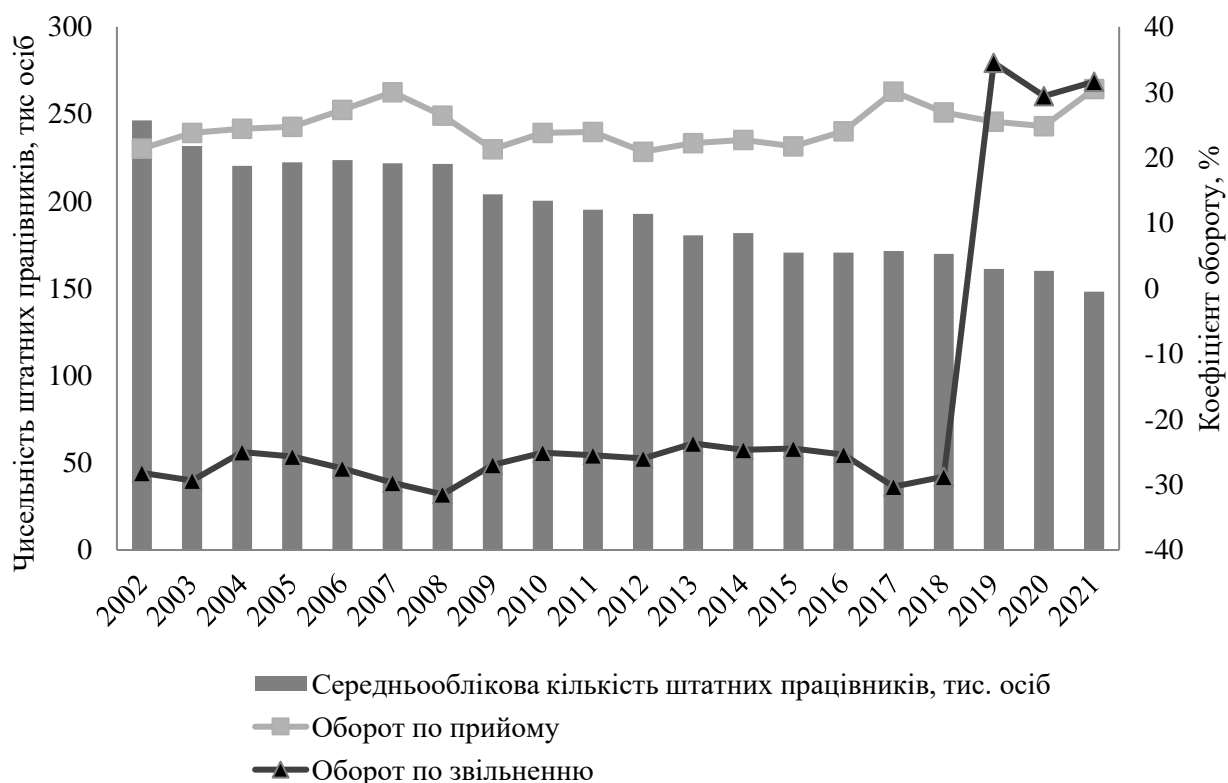

Рисунок 2.3. – Порівняння показників чисельності штатних працівників підприємств, коефіцієнтів обороту робочої сили у регіоні за 2002-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 40])

Як видно з рисунку 2.3 показник середньооблікової кількості штатних працівників у волинському регіоні за 2002-2021 рр. суттєво зменшився і має загальну тенденцію до подальшого зменшення – з 246,3 тис. осіб у 2002 році, до 148,1 тис осіб у 2021 році, або на 98,2 тис. осіб, або на 39,9%. Така ситуація була зумовлена тим, що рух кадрів на більшості підприємствах у Волинській області характеризується надто високим рівнем мобільності, адже місцеве

населення шукає більш високих заробітків, кращих умов праці. Також серед головних причин, що сприяють зменшенню кількості штатних працівників на підприємствах області є й іміграція значної чисельності населення території у сусідні країни Європейського Союзу, де загальний рівень оплати праці за аналогічну виконувану працю є значно вищим, ніж в Україні та регіоні. Також впливає й той факт, що великою є частка працівників, які виходять на пенсію, або звільняється за власним бажанням, що може переважати чисельність нових прийнятих працівників.

Тенденції зміни коефіцієнтів обороту по прийому й обороту по звільненню за аналізований період загалом характеризуються великою динамічністю. Видно, що коефіцієнт обороту по прийому був достатньо низьким (у 2021 році склав 30,5%, що на 9,1% більше, ніж у 2002 році). Однак, цей коефіцієнт по звільненню також є досить високим (у 2021 році становив -31,6%) і свідчить про те, що в даному регіоні щорічно середня кількість звільнених працівників переважає щорічну середню кількість прийнятих працівників, а це є також негативною тенденцією. Основними причинами, які зумовлюють інтенсивний оборот працівників у даному регіоні можуть бути: прагнення до змін умов праці; а також отримувати більшу заробітну плату; перспективи професійного зростання; низький морально-психологічний клімат у колективі; певні особисті фактори і причини (вік працівника, рівень його освіти, сімейні обставини, стан здоров'я тощо); або можливість перейти на більш перспективні підприємства регіону.

На наступному етапі аналізу було вивчено динаміку чисельності зайнятого населення за рівнем працездатності у Волинській області за 2000-2021 рр. (рис. 2.4).

Як бачимо, показник чисельності зайнятого населення у даному регіоні загалом поступово зменшується. Протягом 2000-2021 рр. чисельність зайнятих зменшилась загалом на 120,2 тис. осіб і становила 366,0 тис. осіб.

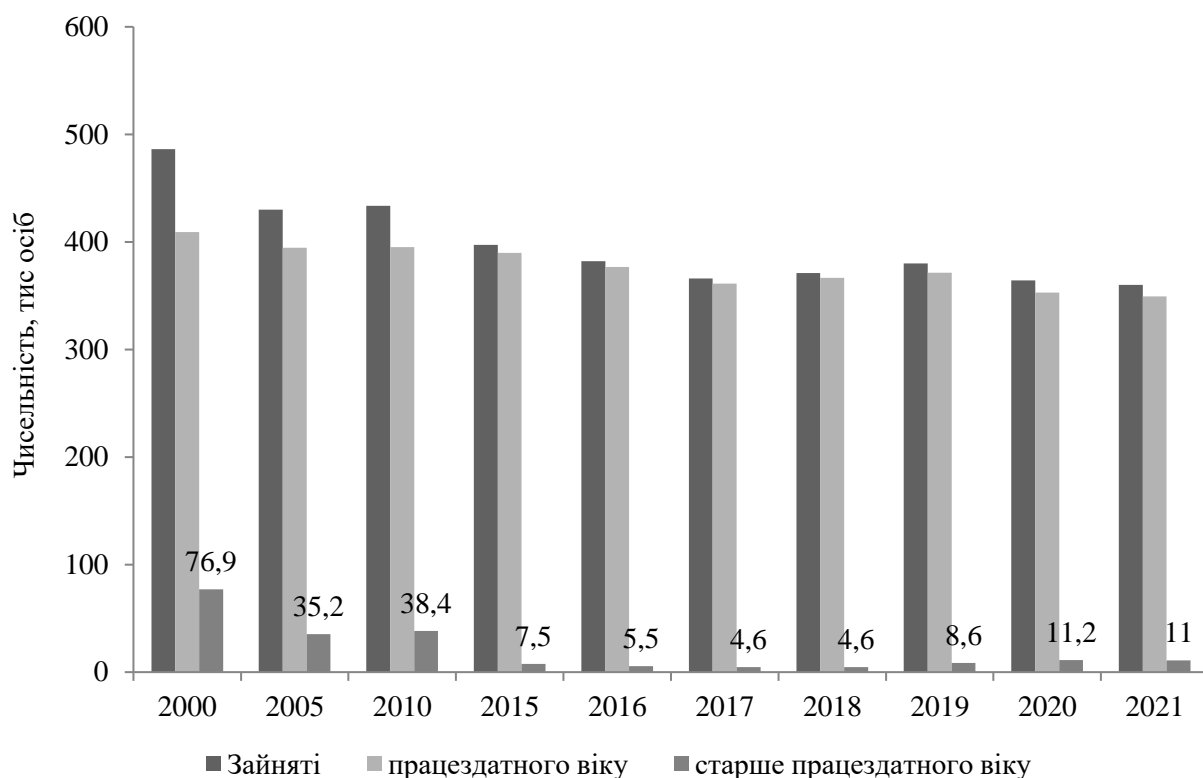

Рисунок 2.4. – Динаміка чисельності зайнятого населення за показниками працездатності у регіоні за 2000-2021 рр. (побудовано автором за даними [11, 12, 40])

Загалом порівняно не суттєво знизилась чисельність працездатного населення у регіоні – з 409,3 тис. осіб в 2000 році до 349,2 тис. осіб у 2021 році (тобто, за період 2000-2021 рр. на 60,1 тис. осіб), тоді як загальна чисельність зайнятих старше працездатного віку ще більш суттєво знизилась протягом 2000-2021 рр. на 65,9 тис. осіб (зменшилась на 85,7%). На зменшення показника чисельності зайнятого населення у Волинській області могли вплинути ряд факторів, зокрема такі як: низький рівень економічного зростання у регіоні, недостатній рівень відповідності національних трудових норм праці міжнародним, певний недостатній професіоналізм окремих керівників у виконавчих та інших гілках влади, внаслідок цього не було використано комплексних рішень вирішення проблем зайнятості у регіоні.

Надалі було проведено порівняння чисельності зайнятого населення за статтю та місцем проживання у даному регіоні у 2021 році (рис. 2.5).

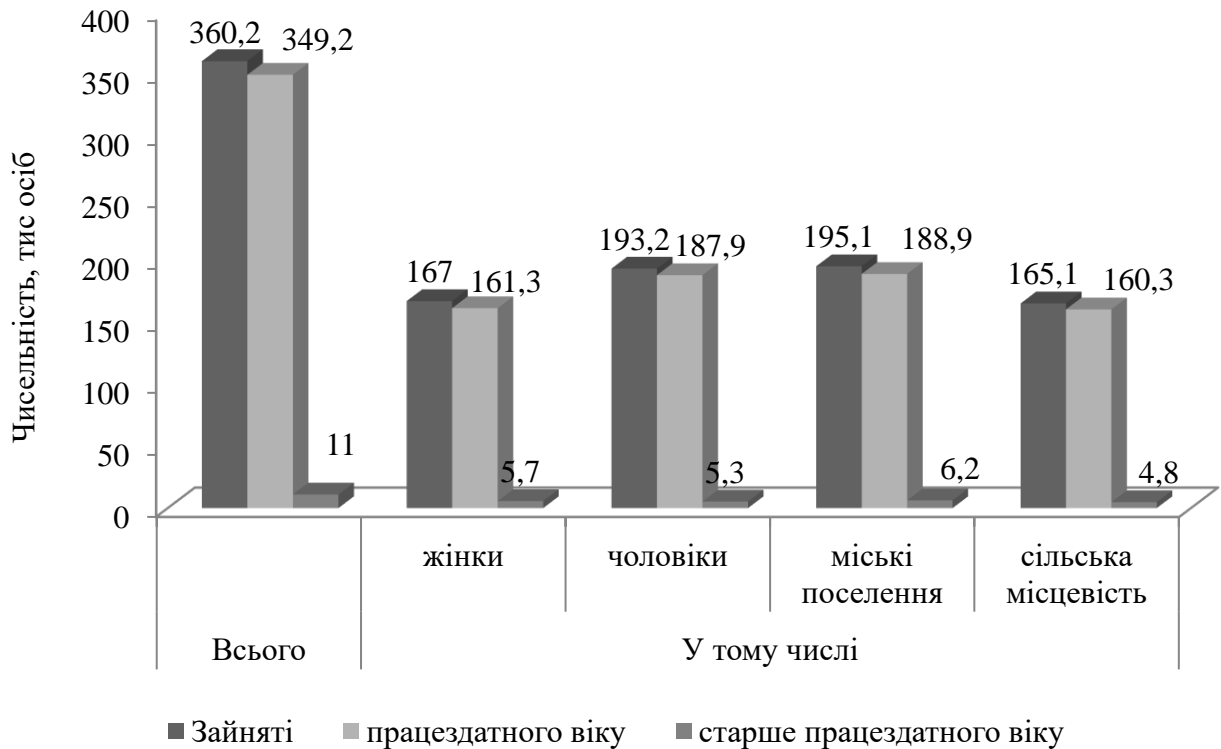

Рисунок 2.5. – Порівняння чисельності зайнятого населення ознакою за статі і місця проживання у Волинській області у 2021 році (побудовано автором за даними [11, 12, 40])

Як видно на рисунку 2.5, у 2021 році у Волинській області серед зайнятого населення за фактором статевої ознаки чисельно переважали чоловіки (на 26,1 тис. осіб). Серед зайнятих працездатного віку, також, було на 26,6 тис. осіб більше чоловіків, ніж зайнятих жінок. Але показник чисельності зайнятого населення старше працездатного віку була майже однаковою і навіть зменшилася на 0,4 тис осіб у 2021 році становила 11,0 тис. осіб.

Чисельність зайнятих у міських поселеннях у 2021 році була на 30,0 тис. осіб більшою, ніж чисельність зайнятих у сільській місцевості. А серед кількості зайнятих зокрема у міських поселеннях частка працездатного населення – 96,8%, а частка населення старше працездатного віку – 3,2%. Серед кількості зайнятих у сільській місцевості частка працездатного населення – 97,1%, а частка населення старше працездатного віку – 2,9%.

Загалом чисельність економічно активного населення працездатного віку у міських поселеннях у 2021 році становила 215,2 тис. осіб, що на 28,8 тис. осіб, тобто більше, ніж у сільській місцевості. А чисельність зайнятого населення, зокрема старше працездатного віку у міських поселеннях була 6,2 тис. осіб, що на 1,4 тис. осіб більше за аналогічний показник у сільській місцевості.

В цілому отриману різницю між чисельністю зайнятого населення у міських поселеннях і у сільській місцевості можна дещо пояснити, головним чином певним небажанням значної кількості молоді жити і працювати у селі, через це втрачається потенціал молодих кадрів, адже більшою різноманітністю затребуваних професій відзначаються міські поселення, а також відповідно передбачається отримання вищої заробітної плати, ніж у сільській місцевості.

Надалі було вивчено структуру зайнятого населення за віковими групами у даному регіоні у 2021 році (рис. 2.6).

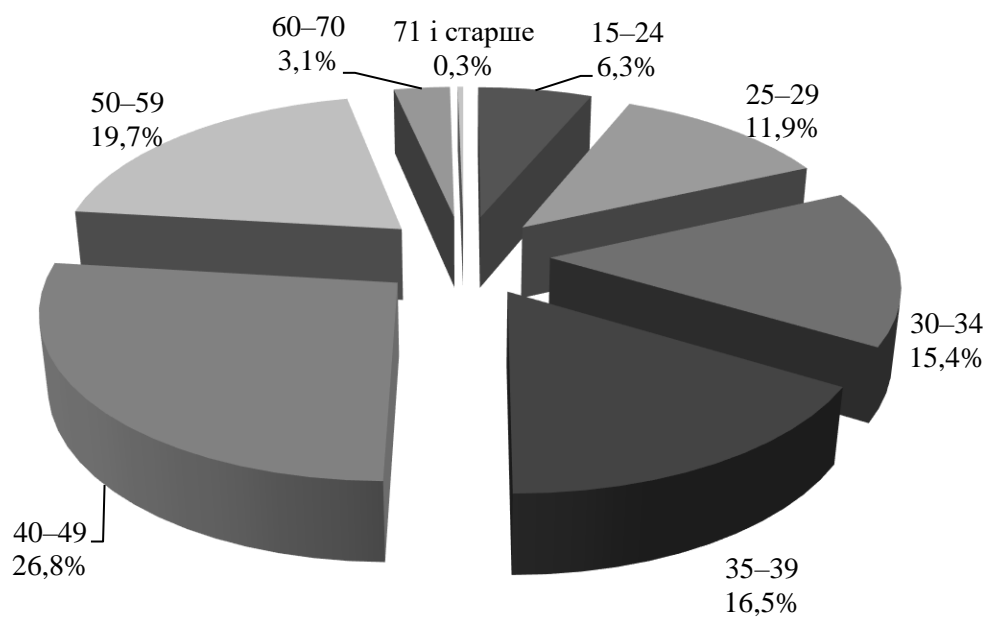

Рисунок 2.6. – Структура зайнятого населення за віковими групами у регіоні у 2021 році (побудовано автором за даними [11, 12, 40])

Згідно рисунку 2.6, у структурі зайнятого населення у регіоні станом на 2021 рік і за чисельністю переважають переважно працівники середнього віку (35-49 років), а їх частка складає 43,3%. На другому місці знаходяться

працівники молодого віку (50-59 років), частка яких становить 19,7%. Частка працівників старшого віку (60-70 років) складає 3,1%.

У структурі зайнятого населення у регіоні у 2021 році найбільша чисельність працівників (26,8%) має вік 40-49 років. Частка зайнятих віком 50-59 років становить 19,7%, зайнятих віком 35-39 років – 16,5%.

Частки зайнятих осіб віком 30-34 років і 35-39 років є майже однаковими і становлять по 15,4% і 16,5%. А частка зайнятих віком 25-29 років становить лише 11,9%. Частка зайнятих у віковій групі 15-24 років складає 6,3%, що практично у два рази менше за частку вікової групи 25-29 років. Найменшою за часткою віковою групою у структурі зайнятого населення у даному регіоні у 2021 році були працівники віком 71 років і старше, їх частка – 0,3%.

Наступний етап дослідження зосереджувався на проведенні порівняння структури зайнятого населення за окремими віковими групами і статтю у даному регіоні за 2021 рік (дис. рис. 2.7).

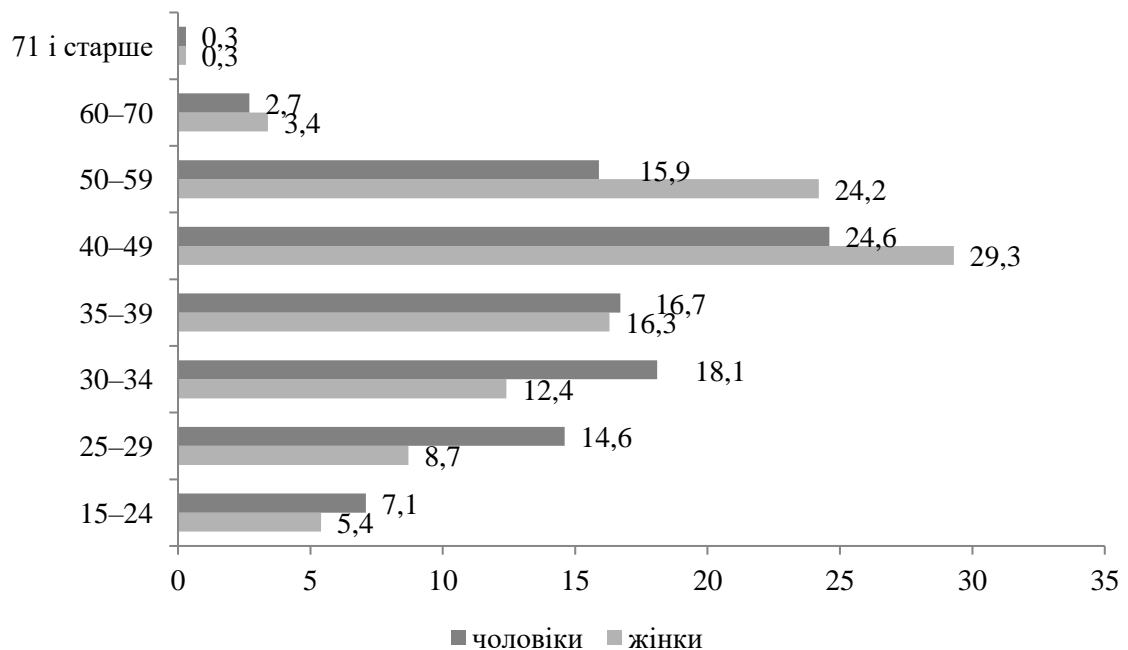

Рисунок 2.7. – Порівняння частки зайнятого населення за віковими групами і за статтю у регіоні за 2021 рік (побудовано автором за статистичними даними [11, 12, 40])

На основі даних рисунку 2.7 видно, що у структурі зайнятого населення віком 15-39 років переважала частка чоловіків, зокрема у віковій групі 30-34 років вона становила 18,1%, що на 5,7% більше, ніж жінок. Найбільшою часткою серед зайнятих характеризувалася вікова група жінок у віці 40-49 років відповідно (29,3%), що на 4,7% більше частки чоловіків.

Найбільша кількість чоловіків і жінок спостерігалася у віковій структурі 40-49 років, а найменша – у віковій групі 71 років і старше.

У віковій групі 35-39 років частка чоловіків і жінок є найбільш збалансованою і практично однаковою – близько 16%.

Отже, видно, що зміна чисельності зайнятого населення у Волинській області характеризується достатньо високою динамічністю. Чисельність зайнятих у міських поселеннях загалом більша, ніж чисельність зайнятих у сільській місцевості. Такі тенденції пов'язані зокрема із впливом ряду факторів, серед яких: зменшення природного приросту населення, значне погіршення демографічної ситуації у сільській місцевості, зниження показників народжуваності, зростання показників смертності, міграція населення із сіл в міста в результаті впливу процесу урбанізації, певні труднощі, що виникли у суспільстві у результаті формування нових економічних відносин в умовах війни та паремії корона вірусу, створення недосконалого ринкового середовища.

В цілому у структурі зайнятого населення у даному регіоні найбільша чисельність працівників має вік у межах 40-49 років, тобто вище середньої вікової категорії. При цьому, в структурі зайнятого населення регіону віком до 35 років загалом ще переважає частка чоловіків, а серед зайнятих віком понад 35 років уже переважає частка жінок. Тобто сфера зайнятості населення характеризується значними диспропорціями зайнятих за різними ознаками.

2.2. Аналіз динаміки показників зайнятості населення регіону за різними ознаками

На першому етапі аналізу проведено наочне порівняння рівня зайнятості населення за місцем проживання і за віковими групами у даному регіоні у 2021 році (рис. 2.8).

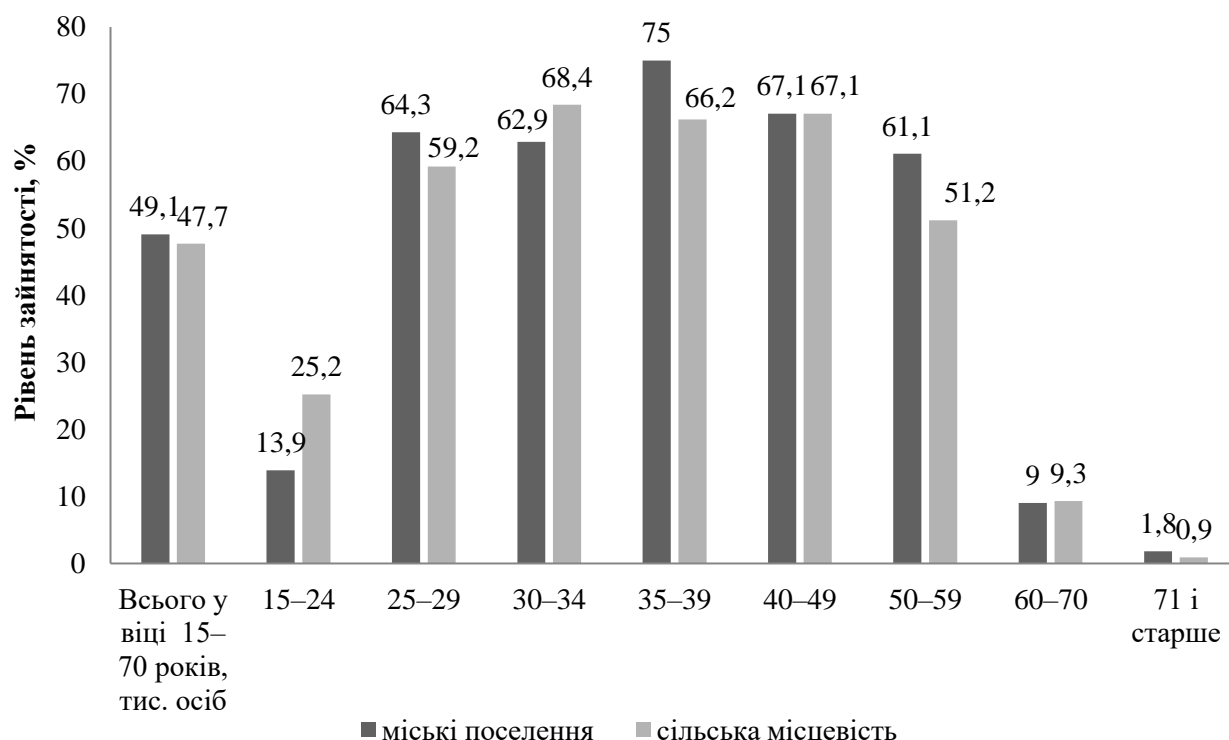

Рисунок 2.8. – Порівняння рівня зайнятості населення за ознакою місця проживання і віковими групами у регіоні у 2021 році (побудовано автором за даними [11, 12, 40])

Згідно даних наведених у рисунку 2.8 видно, що у Волинській області станом на 2021 рік серед населення у віці 15–70 років і вище рівень зайнятості у міських поселеннях є загалом вищим, ніж у переважно сільській місцевості.

Найбільший рівень зайнятості у міських поселеннях (75,0%) спостерігається у категорії зайнятих віком 35–39 років, а у сільській місцевості (68,4%) спостерігається у категорії зайнятих віком 30–34 років, а найменший – у категорії зайнятих віком 71 років в старше (відповідно, 1,8% і 0,9%).

До того ж видно, що серед вікової категорії 30–34 років показник рівень зайнятості у сільській місцевості є загалом вищим, ніж у міських поселеннях і становить 68,4%.

Після цього надалі було вивчено зміну зайнятого населення за окремими видами економічної діяльності у регіоні за 2016-2021 рр. (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1. – Зміна чисельності зайнятого населення за видами економічної діяльності у регіоні за 2015-2021 рр. (тис грн)

Вид економічної діяльності	Всього зайнято						Відхилення зайнятих 2021р. / 2016р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Абсол.	%
Сільське, лісове та рибне господарство	79,6	68	74,3	81,2	70,3	74,7	-4,9	-6,2
Промисловість	50,3	50,7	49,9	51,6	49,7	48	-2,3	-4,6
Будівництво	9,7	9,5	9,4	10,7	9,9	10,3	0,6	6,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	87	86,6	86,5	88,2	87,8	89,1	2,1	2,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	20	20	20,4	20,7	20,8	20,3	0,3	1,5
Тимчасове розміщування й організація харчування	5,7	5,4	5,8	6	6,5	6,4	0,7	12,3
Інформація та телекомунікації	3	2,9	2,8	2,9	3,3	3,3	0,3	10,0
Фінансова та страхова діяльність	3,9	3,7	3,6	3,6	3,6	3,5	-0,4	-10,3
Операції з нерухомим майном	5	4,7	4,6	4,5	4,8	4,5	-0,5	-10,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	6	5,6	5,5	5,5	5,4	5,1	-0,9	-15,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	4,8	4,1	4	4,7	4,8	4,7	-0,1	-2,1
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	24,5	24	24,6	21,7	20,5	22,8	-1,7	-6,9
Освіта	46,4	45,4	44,6	44,5	44,1	34,4	-12,0	-25,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	27,9	27,1	26,4	25,5	24	24,9	-3,0	-10,8
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	4,1	4,1	4	4	3,7	3,4	-0,7	-17,1
Інші види економічної діяльності	4,2	4,2	4,7	4,7	4,9	4,8	0,6	14,3
Всього	382,1	366	371	380	364,1	360,2	-21,9	-5,7

Примітка. Побудовано автором за даними [11, 12, 40].

Згідно даних таблиці 2.2, у даному регіоні за 2015-2021 рр. чисельність зайнятого населення зменшилась на 21,9 тис. осіб (5,7%).

Найбільше за величиною зменшення чисельності зайнятого населення спостерігається у сільському, лісовому та рибному господарстві – на 4,9 тис. осіб (6,2%). Це загалом може бути пов'язане й з тим, що зайняті у певній сфері працівники шукають більш рівнів заробітків, а також кращих умов праці і, тому переходить в інші сфери діяльності або імігрує на заробітки у сусідні регіони або за кордон. Також, значна частка працівників, які виходять на пенсію, або звільняється за власним бажанням не перевищує чисельність найнятих.

Певне зменшення чисельності зайнятого населення впродовж 2015-2021рр. спостерігається в таких сферах діяльності: освіта – на 11,0; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – на 3,0%, фінансової та страхової діяльності – на 0,4%, транспортному, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності – на 0,3%, промисловості – 2,3%.

Найменш помітне зменшення чисельності зайнятого населення протягом аналізованого періоду спостерігається в сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку. Так, впродовж 2015-2021 рр. кількість зайнятих в цій сфері зменшилась на 0,7 тис. осіб, або 17,1%.

Далі на наступному етапі вивчено кількість і показник частки населення, яке є неформально зайнятим віком 15-70 років у даному регіоні у 2018-2021 рр. (табл. 2.2).

Як бачимо з таблиці, кількість неформально зайнятого населення в області постійно збільшувалася – 85,8 до 10,51 тис осіб, або на 19,3 тис осіб. При цьому також збільшувалася й питома вага цієї групи населення у загальноукраїнському показнику – з 2,4% до 3,5%. Також якщо аналізувати частку неформально зайнятого населення у загальній чисельності зайнятого населення, що вона також постійно збільшувалася – з 23,1% у 2018 році до 29,2% у 2021 році.

Таблиця 2.2. – Кількість і частка неформально зайнятого населення віком 15-70 років у Волинській області у 2018-2021 рр.

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсол. відх. 2021р. до 2018р.
Кількість - Україна, тис осіб	3541,3	3460,4	3237,8	3018,4	-522,9
Кількість - Волинська область, тис осіб	85,8	100,3	108,6	105,1	19,3
Питома вага Волинської області, %	2,4	2,9	3,4	3,5	1,1
У % до кількості зайнятого населення віком 15-70 років у відповідному регіоні	23,1	26,4	29,8	29,2	6,1

Примітка. Побудовано автором за даними [11, 12, 40].

Загалом можна також говорити, що впродовж 2000-2021 рр. чисельність зайнятого населення у Волинській області щороку переважно зменшувалась спільно із кількістю найманих працівників. При чому, саме зменшення чисельності зайнятого населення у регіоні спостерігалось у сільському, лісовому та рибному господарстві.

Але, незважаючи на зменшення кількості працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, була тенденція загального зменшення, також зростала кількість осіб, які мають право на відшкодування пільг і компенсації за роботу у шкідливих виробництвах.

Як показав проведений аналіз, загалом найбільша кількість працівників задіяна у певних шкідливих умовах праці, які перевищують дозволені нормативи: виробничого шуму, або ультразвуку, інфразвуку; важкості праці; мікро-клімату (температура, вологість, або швидкість руху повітря, чи інфрачервоне випромінювання).

Надалі вивчено зміну показників діяльності служби зайнятості у Волинській області у 2020-2022 рр. (табл. 2.3).

Чисельність осіб, які отримували послуги за період зменшилася на 47,1%, тоді як осіб, які мали статус безробітного зменшалася менш суттєво – на 31,0%.

Також зменшилася чисельність осіб, які отримали роботу – з 19 до 11 тис грн, або на 40,6%.

Таблиця 2.3. – Показники діяльності служби зайнятості у Волинській області у 2020-2022 рр.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Зміна значення					
				2021р. до 2020р.		2022р. до 2021р.		2022р. до 2020р.	
				+, -	%	+, -	%	+, -	%
Всього отримували послуги, осіб*	60 121	57 658	31 815	-2463	-4,1	-25843	-44,8	-28306	-47,1
Мали статус безробітного, осіб	33 953	33 210	23 435	-743	-2,2	-9775	-29,4	-10518	-31,0
Всього отримали роботу, осіб	19 154	16 109	11 377	-3045	-15,9	-4732	-29,4	-7777	-40,6
Працевлаштовано безробітних, осіб	9 968	10 752	7 489	784	7,9	-3263	-30,3	-2479	-24,9
<i>працевлаштовано компенсацією витрат роботодавцю єдиного внеску, особи</i>	327	301	253	-26	-8,0	-48	-15,9	-74	-22,6
Проходили професійне навчання безробітні, осіб	2458	2303	1897	-155	-6,3	-406	-17,6	-561	-22,8
з них, в ЦПТО, осіб	1529	1474	1222	-55	-3,6	-252	-17,1	-307	-20,1
Всього брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, осіб	5032	2994	1029	-2038	-40,5	-1965	-65,6	-4003	-79,6
Кількість осіб, охоплених профорієнтаційними послугами, осіб	57 973	80 879	47 579	22906	39,5	-33300	-41,2	-10394	-17,9
з них, безробітних, осіб	32 321	32 515	23 119	194	0,6	-9396	-28,9	-9202	-28,5
Отримували допомогу по безробіттю, осіб	31 108	30 771	21 787	-337	-1,1	-8984	-29,2	-9321	-30,0
Кількість роботодавців, які надали інформацію про вакансії, одиниць	6238	6 099	4 428	-139	-2,2	-1671	-27,4	-1810	-29,0
Кількість вакансій, одиниць	26 950	24 919	16 635	-2031	-7,5	-8284	-33,2	-10315	-38,3

Примітка. Побудовано автором за даними [11, 12, 40].

При цьому кількість працевлаштованих зменшилася не так суттєво – на 24,9%, а працевлаштованих компенсацією витрат роботодавцю єдиного внеску – на 20,1%. Також зменшилася кількість осіб, які проходили професійне

навчання – на 22,8%, з них ЦТПТО – на 20,1%. Кількість осіб, які брали участь у громадських роботах зменшилася у 5 разів і у 2022 році становила лише 1029 осіб. Значною, але також такою, що зменшується була кількість осіб, які були охоплені профорієнтаційними послугами – з 57,9 тис осіб до 45,6 тис осіб, або на 17,9%. На 10 тис осіб зменшилася кількість безробітних, які отримують допомогу по безробіттю, або на 30,0%. Також зменшилася і кількість роботодавців, які надавали інформацію про вакансії – на 29,0%. А сама кількість вакансій також різко зменшилася – на 38,3% і у 2022 році становила тільки 16 635 місць.

Після цього також важливо вивчити зміну показників діяльності служби зайнятості у Волинській області станом на початок 2021-2023рр. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. – Зміна показників діяльності служби зайнятості у Волинській області станом на початок 2021-2023рр.

Показник	на 01.01.2021	на 01.01.2022	на 01.01.2023	Зміна за період	
				Абсол., +, -	%
Всього отримували послуги, осіб*	13 136	8 290	5 379	-7757	-59,1
Мали статус безробітного, осіб	12 466	7 213	4 358	-8108	-65,0
Отримували допомогу по безробіттю, осіб	11 164	6 259	2 537	-8627	-77,3
Кількість вакансій по формі З-ПН, одиниць	1 217	1 047	1 378	161	13,2
Середній розмір заробітної плати у вакансіях, грн.	7 240	8 378	8 764	1524	21,0
Кількість безробітних на одну вакансію, особи	10	7	3	-7	-70,0

Примітка. Побудовано автором за даними [11, 12, 40].

Видно, що на початок року кількість отримувачів послуг зменшувалася і загалом за період знизилася на 59,1%. Ще більшим зниженням характеризувався кількість осіб, які мали статус безробітного – на 65,0%, а також отримували допомогу по безробіттю – на 77,3%. Натомість до позитивів слід віднести, що кількість вакансій щороку на початок року збільшувалася, що

за період становило 13,2%. Збільшувався і середній розмір зарплати у вакансіях – з 7240 грн до 8764 грн, або на 21,0%. Також зменшувалася і кількість безробітних на одну вакансію – з 10 до 3 осіб, або у понад 3 рази.

Надалі вивчено динаміку окремих категорій осіб, які отримали роботу за сприяння Волинської обласної служби зайнятості (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. – Динаміка окремих категорій осіб, які отримали роботу (у т.ч. до набуття статусу безробітного) за сприяння Волинської обласної служби зайнятості у 2020-2022 рр.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Зміна за період	
				Абсол., +, -	%
Особи, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню (відповідно до статті 14 ЗУ "Про зайнятість населення")	2229	2054	1314	-915	-41,0
Особи з інвалідністю	337	450	364	27	8,0
Особи з числа учасників бойових дій	179	210	72	-107	-59,8
Внутрішньо переміщені особи, що отримали довідку про взяття на облік	30	27	503	473	1576,7
Молодь у віці до 35 років	6348	4451	3070	-3278	-51,6
Жінки	10108	8502	5921	-4187	-41,4
Чоловіки	9046	7607	5456	-3590	-39,7
Мешканці міських поселень	10696	8862	6375	-4321	-40,4
Мешканці сільської місцевості	8458	7247	5002	-3456	-40,9

Примітка. Побудовано автором за даними [11, 12, 40].

Як бачимо кількість безробітних осіб, які претендують на додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню зменшалася на 41,0%. Тоді як кількість осіб з інвалідністю навпаки збільшилася на 8,0%, а чисельність осіб з числа учасників бойових дій навпаки зменшилася – на 59,8%. У 2022 році також різко зросла кількість осіб, які отримали довідку про взяття на відповідний облік.

Щодо окремих категорій, то спостерігається зменшення кількості осіб серед молоді, які отримали роботу через службу зайнятості – на 51,6%, також це стосується жінок – на 41,4%, чоловіків – на 39,7%, міських жителів – на 40,4%, а також сільських жителів – на 40,9%.

Тобто бачимо, що ефективність працевлаштування за сприяння обласної служби зайнятості з року в рік зменшується, що пов'язувалося як із пандемією корона вірусу, так і з початком повномасштабної війни в нашій країні.

2.3. Оцінка впливу стимулюючих факторів впливу на зміну зайнятості населення у регіоні

Надалі було проведено порівняння зміни показників номінального і реального валового регіонального продукту з рівнем зайнятості населення у даному регіоні за 2004-2021 рр. (рис. 2.9).

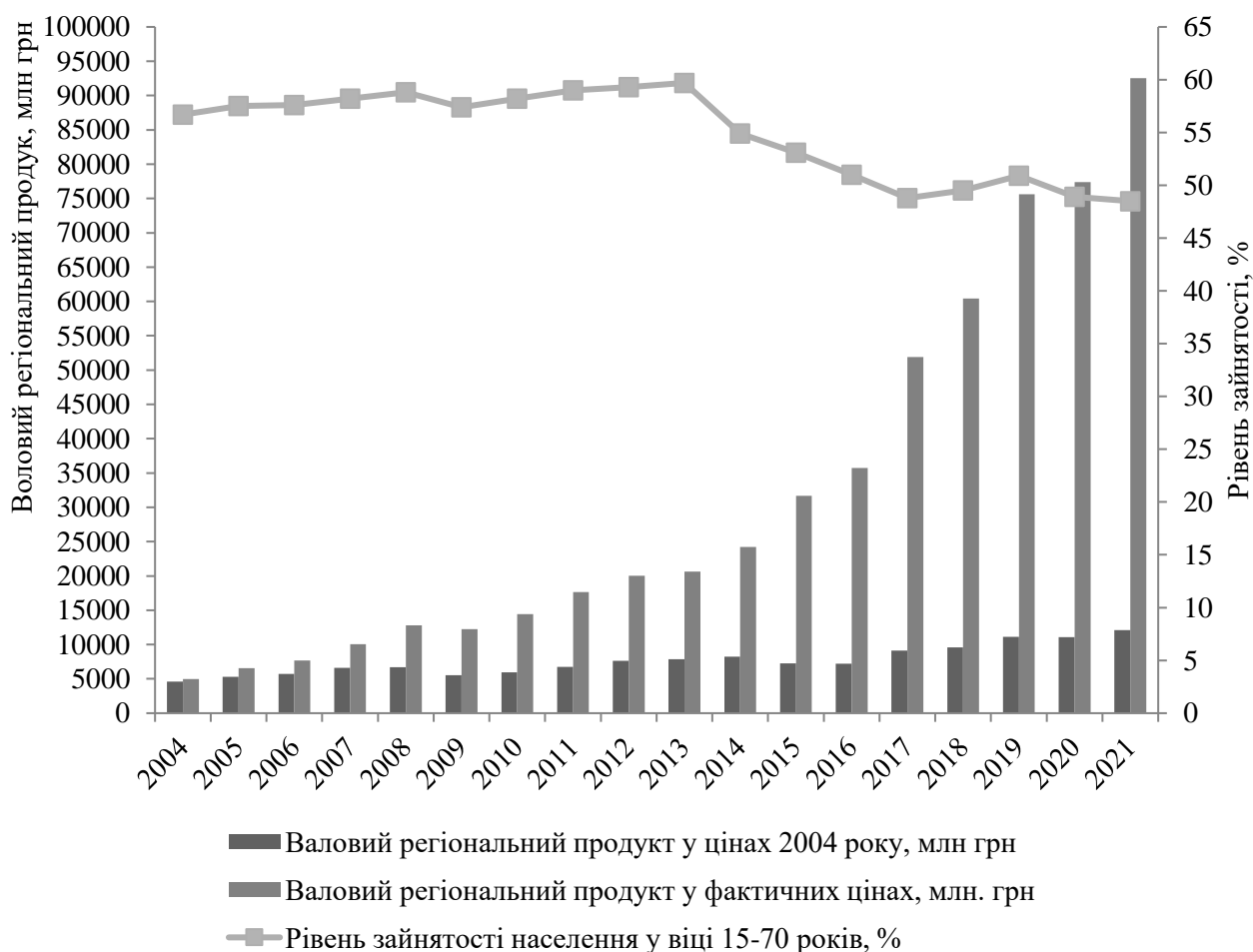

Рисунок 2.9. – Порівняння показників номінального і реального валового регіонального продукту з рівнем зайнятості населення у регіоні за 2004-2021 рр.

(побудовано автором за даними [11, 12, 40])

Впродовж 2004-2021 рр. у даному регіоні спостерігається зменшення рівня зайнятості населення загалом з 56% до 48%, що в цілому було негативною тенденцією для розвитку економіки даного регіону. Але в цілому це не вплинуло негативно на зміну валового регіонального продукту. Навпаки, він за аналізований період збільшився у 2,6 рази.

Однак те, що у 2021 році ВРП у цінах 2004 року складає 13,1% валового регіонального продукту у фактичних цінах, у порівнянні з аналогічним показником 2004 року, свідчить про низькі темпи економічного розвитку області, пов'язаним з низьким рівнем впровадження технологічних інновацій на підприємствах, що було зумовлено нестабільністю ситуації в нашій країні.

Далі здійснено порівняння зміни номінального і реального наявного доходу і чисельності зайнятого населення у регіоні за 2002-2021 рр. (рис. 2.10).

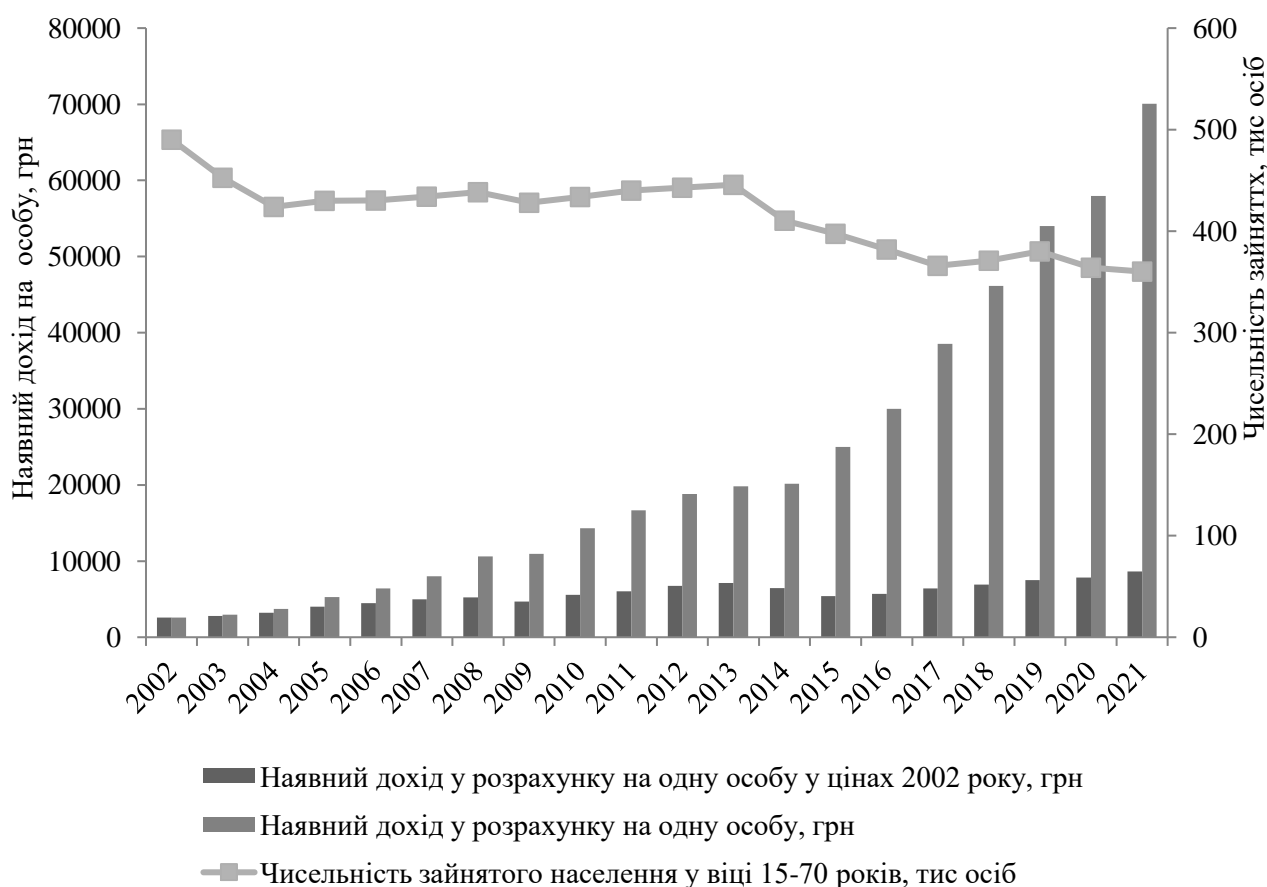

Рисунок 2.10. – Порівняння показників номінального і реального наявного доходу з чисельністю зайнятого населення у регіоні за 2002-2021 рр.

(побудовано автором за даними [11, 12, 40])

Отже видно, що чисельність зайнятого населення у Волинській області за 2002-2021 рр. загалом зменшилась на 130,1 тис. осіб, також спостерігається збільшення наявного доходу у розрахунку на особу. Якщо на початку у 2002 році наявний дохід у розрахунку на одну особу у цінах 2002 року становив 2594,0 грн, то в 2021 він зріс більш, ніж на 27 разів і становив 70061 грн. Наявний дохід на одну особу у фактичних цінах також поступово зростав. Цьому могло сприяти зростання показника валового регіонального продукту. За звітний період цей показник збільшився у 3,4 разів і в 2021 році, що можна вважати негативним явищем, адже він перевищує показник у цінах 2002 року, а це свідчить про нестабільність національної валюти і її знецінення.

Вихідні статистичні дані для побудови лінії регресії для оцінки взаємозв'язку між показниками рівня народжуваності і рівня зайнятості населення у Волинській області за 2008-2021 рр. подано у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. – Початкові дані для побудови лінії регресії оцінки взаємозв'язку між рівнем народжуваності і рівнем зайнятості населення у регіоні за 2008-2021рр.

Рік	Рівень народжуваності населення, у проміле	Рівень зайнятості населення, %
2008 р	14,80	58,80
2009 р	14,80	57,40
2010 р	14,30	58,20
2011 р	14,10	59,00
2012 р	14,80	59,30
2013 р	14,10	59,70
2014 р	14,10	54,90
2015 р	12,80	53,10
2016 р	12,50	51,00
2017 р	11,50	48,80
2018 р	10,90	49,50
2019 р	10,10	50,90
2020 р	10,10	48,90
2021 р	9,60	48,50

Примітка. Побудовано автором за даними [11, 12].

На основі даних таблиці 2.6 видно, що рівень народжуваності у даному регіоні протягом 2008-2021 рр. знизився на 5,2 проміле на що, більше за все, вплинуло зниження показника зайнятості у регіоні за звітний період загалом на 10,3%.

На основі даних поданих у таблиці 2.6 було побудовано лінію регресії для оцінки впливу показника народжуваності на показник зайнятості населення у даному регіоні (рис. 2.11).

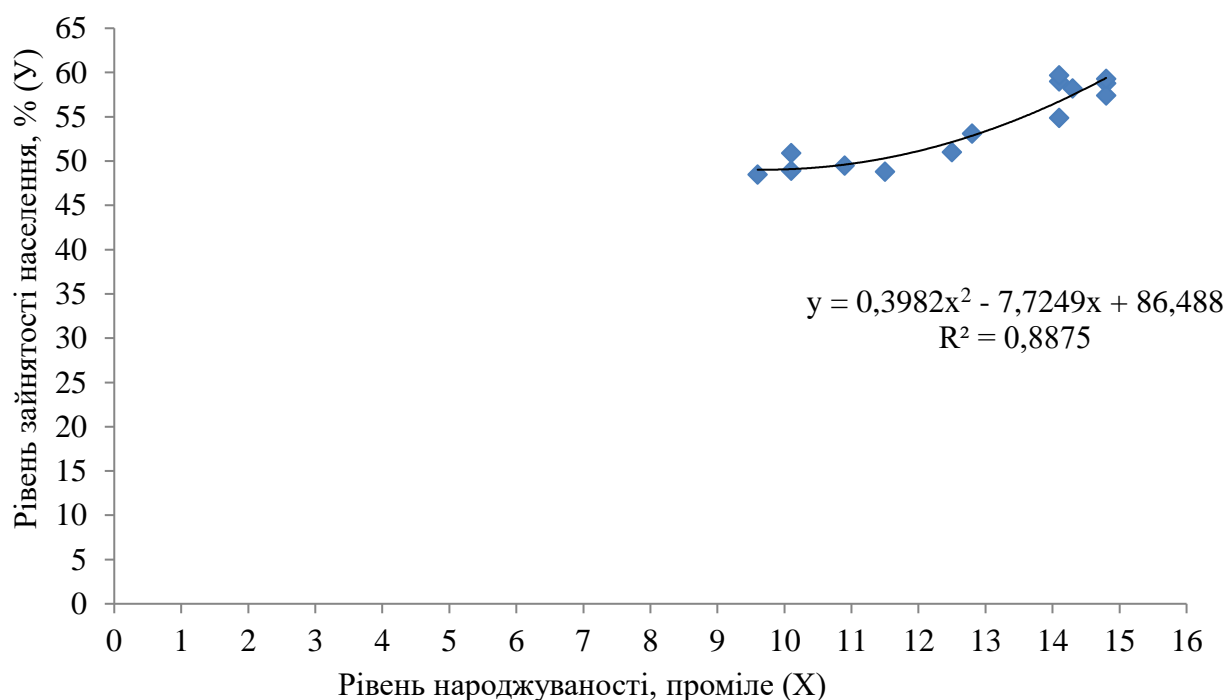

Рисунок 2.11. – Лінія регресії оцінки впливу показника народжуваності на зміну показника зайнятості населення у регіоні (побудовано автором)

Як видно з рисунку 2.11, рівень народжуваності в регіоні значно впливає на рівень зайнятості населення регіону. Тобто, чим більший рівень народжуваності, тим більшою стає кількість потенційних зайнятих, що в свою чергу впливає на підвищення економічної активності у регіоні.

Отже, провівши загальну оцінку впливу базових факторів впливу на зміну показника зайнятості населення у регіоні було помічено, що із зменшенням чисельності зайнятого населення у Волинській області за 2002-2021 рр. також спостерігалось збільшення показника наявного доходу у розрахунку на особу.

Цьому також загалом посприяло зростання показника валового регіонального продукту.

Отже, протягом усього аналізованого періоду простежується певний взаємозв'язок між зміною показника кількості зайнятих працівників в місті чи окремому районі і як він загалом впливає на зміну обсягів виробництва товарів і послуг у відповідному регіоні. Також, виявлено, що рівень народжуваності в регіоні загалом позитивно впливає на зростання рівня зайнятості у перспективі, тобто потрібно серед заходів передбачати й збільшення рівня народжуваності населення.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У даній кваліфікаційній роботі бакалавра було узагальнено результати проведеного аналізу та оцінки напрямів стимулювання зайнятості населення на прикладі Волинської області, що дозволило сформулювати ряд висновків:

1. Вітчизняний ринок праці можна охарактеризувати досить негативними тенденціями в подальшому його розвитку, адже чисельні економічно активного населення досить швидкими темпами скорочується, що має негативні наслідки для подальшого економічного розвитку країни. Нажаль прослідковується процес закриття підприємств через міграцію населення та складний фінансовий стан. Ті підприємства, які знаходяться на окупованих територія нашої держави знищені вщент та розграбовані і тому сподіватися на швидке покращенням ситуації не варто. Також з війною погіршилась не лише економічна ситуація в країні, але й соціальна оскільки значна кількість громадян виїхала за кордон і знаходиться там понад рік. А те населення яке залишилося практично виживає на допомогу від держави, адже забезпечити всіх робочими місцями просто не можливо, бо тиллові регіони не мають такої кількості підприємств чи організацій, які б дали можливість провести працевлаштування на вакантні місця.

2. Визначено основні фактори, що мають безпосередній вплив на зайнятість населення. Дані фактори є як внутрішнього так і зовнішнього спрямування. Досить часто звертаючись в центри зайнятості для працевлаштування громадяни помічають певну дискримінацію в оплаті праці чоловіків та жінок, адже роботодавці чомусь більше уваги приділяють працевлаштуванню чоловіків, що має негативне відображення на подальшій трудовій діяльності населення жіночої статі.

3. Також варто відмітити, що є категорія громадян яка не хоче працювати, а готова отримувати допомогу від держави яка є рівноцінно практично мінімальній заробітній платі. Тому, якщо на державному рівні не зробити конкретних кроків до побудови сучасного механізму державної політики в

контексті зайнятості населення, який гуртуватиметься на активній політиці щодо створення нових робочих місць, то ми нажаль матимемо неповоротні процеси в економіці, адже частина економічно активного населення є значно меншою ніж частина економічного неактивного населення, а це в майбутньому призведе до ще більшого погіршення соціально-економічного становища громадян. Все більшої уваги потребує також ефективність використання наявних трудових ресурсів, що дозволить раціонально розподілити права та обов'язків між кожним членом суспільства, що в майбутньому матиме позитивний вплив на економічний розвиток країни загалом.

4. Аналіз тенденцій зайнятості населення у Волинській області засвідчив поступове її зниження протягом останніх років, що було викликано пандемією та початком повномасштабної війни. Переважна частина зайнятого населення зосереджується у містах, також за статевою ознакою переважають зайняті чоловіки, а щодо віку, то переважно зайнятими є особи у працездатному віці. За віковими групами переважають зайняті особи середньо віку, хоча поступово відбувається збільшення середньо віку зайнятого населення у Волинській області.

5. Аналіз зміни зайнятості населення за видами економічної діяльності у Волинській області показує, що переважають зайняті у галузях невиробничої сфери, натомість зменшується чисельність зайнятих у сільському господарстві та промисловості. Серед негативів також можна відзначити зменшення зайнятих у професійній і науково-технічній діяльності. До певний негативів можна віднести зростання масштабів неформальної зайнятості.

6. Вивчення впливу ряду стимулюючих факторів впливу на зміну зайнятості населення у Волинській області показало, що зменшення кількості зайнятого населення і рівня зайнятості населення не сприяють збільшенню валового регіонального продукту у регіоні. Хоча якщо аналізувати номінальні показники, то відбувалося його зростання навіть при зменшенні рівня зайнятості. Аналогічні висновки можна зробити й про те, що зменшення зайнятості не сприяє збільшенню рівня реальних доходів населення у даному

регіоні. В той же час, виявлено, що позитивним фактором збільшення зайнятості у регіоні може стати збільшення рівня народжуваності населення, але це дасть позитивний ефект вже через значний проміжок часу. Аналіз показників діяльності Волинського обласного центру зайнятості, щодо стимулювання її збільшення говорить про зменшення кількості зареєстрованих безробітних і зменшення обсягів надання послуг, але це пов'язується із впровадженням ряд законодавчих змін, які призвели до обмеження фіксування безробіття і часу виплати допомоги по безробіттю.

В умовах війни питання стимулювання зайнятості населення потребуватиме все більшої уваги, особливо у Волинській області, де частина населення під час війни перемітилася за кордон як біженці. В той же час, для нашої країни дуже важливо відновити економічне зростання, щоб компенсувати економічні втрати внаслідок війни.

Тому важливо, щоб бізнес адаптувався до життя в умовах воєнного часу, а також збільшував обсяги діяльності і ділову активність. Крім того, важливо щоб ситуація з електропостачанням стабілізувалася, а роботодавці і працівники пожвавішали, щоб ставало все більше вакансій, а ринок праці – відновився.

Адже сьогодні переважно можуть отримати роботу працівники сфери малого бізнесу, роздрібною торгівлі, а також промисловість і оптової торгівлі, дистрибуції, також це стосується ІТ-розробників програмного забезпечення, розвитку ринку товарів масового споживання. Сьогодні найбільш популярними і затребуваними є також певні професії, зокрема такі як продавець-консультант, менеджер з продажу, а також водій, кухар і бухгалтер.

Важливо, щоб роботодавець крім основної заробітної плати також пропонував премії, різні бонуси та соціальні пакети різноманітної комплектації. Адже теперішня статистика говорить, що близько 25% компаній пропонують бонуси та премії, а до 20% - пропонують безоплатне навчання персоналу, близько 12% мотивують різними корпоративними заходами, а до 10% компаній надають певні знижки своїм працівникам на продукцію. Але також є й

негативні моменти, адже близько 10% компаній регулярно переглядають й рівень заробітної плати у сторону зменшення.

Тому для забезпечення належного стимулювання збільшення зайнятості населення органи держаної і місцевої влади мають впроважувати ряд заходів і програм, які повинні допомогти усім громадянам, які шукають роботу, працевлаштуватися. Такі програми повинні стимулювати відкриття нових бізнесів, які, в свою чергу, також повинні бути покликані створювати все нові робочі місця, а також сплачувати податки, які сьогодні дуже потрібно для збалансування доходів і видатків державного бюджету.

Є вже перші позитивні зрушення, адже однією з таких програм є урядова ініціатива «єРобота», що покликана надавати безповоротні гранти для відкриття власного бізнесу для створення додаткових робочих місць і працевлаштування все більшої кількості безробітних. Зокрема, держава надаватиме кошти для старту та розвитку власної справи. Бізнес буде створювати нові робочі місця, а також платити усі податки, також експортувати продукцію, або інвестувати власні кошти, що забезпечить відновлення національної економіки.

До інших варіантів стимулювання зайнятості можна віднести забезпечення релокації провідних і важливих підприємств з територій, які наближені або знаходяться у зоні бойових дій, у більш безпечні регіони, зокрема у Волинську. Держава надає всіляке сприяння для бізнесу для перевезення майна і працівників на безпечну територію, а власник зі свого боку має подати заявку на таке переміщення. У випадку ухвалення позитивного рішення, підприємство надалі отримує пакет державної підтримки, який включає в себе і підбір місця розташування, і допомогу з перевезенням на нове місце локації, а також сприяння в розселенні працівників і пошуку нових кадрів, надається підтримка у відновленні логістики, а також у закупівлі сировини й пошуку нових ринків збуту.

Важливим напрямом стимулювання зайнятості в умовах війни може стати надання допомоги для отримання нових знань. Важливо, щоб центри зайнятості

надалі пропонували програми навчання для зацікавлених категорій осіб, що передбачало б надання їм спеціального ваучера на навчання, який дозволить їм отримати право на перепідготовку або нову підготовку за іншою затребуваною спеціальністю, а також можливе підвищення кваліфікації у закладах освіти чи в окремих роботодавців.

Позитивним моментом є також те, що цей ваучер видається центрами зайнятості навіть особам, які не обов'язково зареєстровані як безробітні, але загалом повинні відповідати віковим вимогам – бути старшими 45 років, мати страховий стаж не менше як 15 років, а також професійно-технічну або вищу освіту. Це можуть бути і особи, які звільнені з військової служби (наприклад, після участі у проведенні антитерористичної операції), а також до них можуть відноситися і внутрішньо переміщені особи (ВПО). Також важливо, щоб можливість отримати такий ваучер мали також військові, які отримали поранення, а також люди з інвалідністю.

Вважаємо, також, що слід продовжувати особливо у зруйнованих регіонах України ініціативу є реалізації програми «Рука допомоги», яка повинна передбачати надання доступних кредитів непрацюючим громадянам з малозабезпечених сімей для започаткування або розвитку власного бізнесу. Зокрема згідно цієї програми такі особи будуть мати можливість отримати одноразову безвідсоткову поворотну допомогу в загальному розмірі до 100,5 тис. грн з цільовим призначенням для відкриття або розвитку власного бізнесу. Відповідно слід врахувати, що така допомога буде надаватися для придбання обладнання і матеріалів, які будуть необхідні для розвитку власного бізнесу.

Також важливо, щоб зацікавлена особа мала змогу отримати безвідсотковий кредит від держави строком не менш як на три роки для започаткування власної справи. Важливо, щоб були закладені й чіткі умови повернення такої допомоги: або вже після закінчення трирічного строку з початку її отримання однією сумою, або навіть достроково будь-якими частинами.

Також важливим стимулом збільшення зайнятості згідно цієї програми може стати те, що отримана фінансова допомога, яка має повертатися, може зменшуватися на суму, яку бізнес уже сплатив у вигляді податків, зборів і ЄСВ. Відповідно отримана допомога може взагалі не повертатися, якщо сума податків і зборів буде перевищувати суму наданої допомоги. Або може бути інший варіант, коли у перший рік з дати отримання допомоги бізнесом буде працевлаштовано за направленням центру зайнятості не менше як дві особи зі складу малозабезпечених сімей на строк не менше як два роки.

Важливою проблемою для Волинської області є забезпечення зайнятості внутрішньо переміщених осіб. Як показують дослідження і опитування значна частина з їх складу бажають отримати достойну роботу на новому місці проживання, хоча є значна частина, які займають пасивну позицію у працевлаштуванні. Адже багато з таких людей невпевнені наскільки тривалим буде їхнє перебування на новому місці життя і праці тривалим, тому можливо вони не так активно шукають роботу, оскільки можливо частину з них задовольняють отримувані соціальні виплати і допомоги, але й частина таких, які не можуть знайти аналогічне робоче місце у новому регіоні.

В цьому випадку дуже важливо, що служби працевлаштування, зокрема Волинський обласний центр зайнятості розробив окремі пропозиції чи програму стимулювання зайнятості для таких переселенців, яка б передбачала навчання, перенавчання чи підвищення кваліфікації для ВПО. В цьому питанні важливо, щоб органи влади тісно співпрацювали з територіальними громадами регіону.

Важливим кроком для стимулювання зайнятості ВПО має стати забезпечення належної інформаційної підтримки процесу соціального залучення ветеранів, а також ВПО. Дуже важливо, щоб і місцеві роботодавці також усвідомили масштаби цієї проблеми і допомагали шукати шляхи для її комплексного вирішення, зокрема шляхом впровадження концепції інклюзивності на регіональному ринку праці.

Також важливо розробити заходи для стимулювання зайнятості населення, враховуючи сучасні проблеми ринку праці в умовах війни, які можна згрупувати таким чином:

- значне зменшення кількості працездатного та зростання кількості непрацездатного населення;
- стрімке зростання внаслідок війни кількості осіб з інвалідністю;
- зростання дефіциту працівників переважно технічних чи робітничих спеціальностей, адже значна кількість спеціалістів такого профілю перебувають на війні;
- відчутна нестача робочої сили для реалізації комплексних програм відбудови і відновлення виробничої і транспортної інфраструктури, особливо це стосується професійного-технічного і будівельного напрямів.
- значні структурні диспропорції у попиті та пропозиції робочої сили та наростання структурного безробіття;
- стрімке поширення психологічних і посттравматичних стресових розладів у цивільного населення та військовослужбовців, які поранені внаслідок війни.

В цей період також важливо, щоб осо би які шукають роботу також розуміти теперішні і перспективні потреби роботодавців і також бути готовими до зміни професії, навчання і перенавчання на більш популярні спеціальності, тобто були готові до перепрофілювання.

Важливим економічним стимулом для безробітних та осіб, які бажають розвинути власний діючий бізнес є можливість отримати фінансової підтримки у вигляді грантів. Запроваджена Урядом у другій половині 2022 року грантова програма «Власна справа» повинна й надалі діяти, адже згідно неї зацікавлені підприємці можуть отримати до 250 тис. грн для початку і розвитку свого бізнесу.

Для забезпечення належної інтеграції ветеранів війни у ринок праці та сферу підприємництва у після воєнний період важливо розробити економічні стимули для сприяння їх зайнятості та їх родин. Зокрема з 1 квітня 2023 року

вже запроваджено додаткові грантові програми – як безпосередньо для ветеранів і другого з подружжя, а також для ветеранського бізнесу. Це передбачає спрощення умов доступу ветеранів на ринок охоронних послуг. Для цього будуть внесені відповідні зміни до вітчизняного законодавства. З іншого боку, для осіб з інвалідністю доцільно запровадити субсидовані робочі місця за рахунок додаткового економічного стимулювання роботодавців щодо працевлаштування цієї групи осіб.

«Зокрема, передбачається, що з 1 квітня за грантовою програмою «Власна справа» ветерани зможуть отримати грант на розвиток бізнесу до 250 тис. грн, другий з подружжя ветерана – грант до 500 тис. грн, консорціум ветеранів – грант до 1 млн грн. Також з 1 квітня спільно з Мінцифри заплановано запуск грантової програми «Старт в ІТ», за якою можна буде отримати грант на навчання у сфері інформаційних технологій» [43].

Цілком підтримуємо Б. Данилишина, що «найважливіша структурна реформа, яка потрібна Україні – це створення робочих місць. Надійна робота економічного тилу формує фундамент для фінансування воєнного супротиву агресору та дозволяє зберегти трудовий потенціал країни. Роль держави в питанні створення робочих місць кризової економіки є провідною. Приватні інвестори самостійно не в змозі ні визначити актуальні галузеві пріоритети, ні забезпечити достатню кількість робочих місць в зруйнованій війною економіці, оскільки концентруються на аспектах локальної прибутковості інвестицій і не мають достатньої економії на масштабі. Швидкість реакції ринків, як правило, є занадто повільною для того, щоб адекватно реагувати на воєнні виклики» [16].

Також Кабінет Міністрів України зі свого боку повинен застосувати широкий арсенал заходів державної стимулюючої політики, які повинні бути спрямовані на стимулювати створення нових робочих місць, а також забезпечити створення мультиплікативного ефекту для економіки загалом:

– збільшення державних інвестицій у нові виробничі потужності на державних підприємствах;

- розвиток державно-приватне партнерства, насамперед у сфері відбудови зруйнованої чи пошкодженої інфраструктури;
- впровадження різних форм державної допомоги бізнесу для створення додаткових робочих місць;
- надання державних гарантій за кредитами, а також програми компенсації відсотків для бізнесу, який створює велику кількість робочих місць;
- збільшення обсягів державного замовлення на закупівлю товарів та послуг для забезпечення функціонування державних інститутів;
- розгляд можливості націоналізації системно важливого для розвитку економіки бізнесу, насамперед того, який зруйнований або якому загрожує банкрутство;
- економічне стимулювання імпортозаміщення та релокалізації важливих виробництв у безпечні регіони;
- стимулювання розвитку військово-промислового комплексу і розвиток конверсії виробництв для потреб армії;
- допомога формуванні нових альтернативних транспортних і логістичних коридорів, формування нової логістичної, транспортної та енергетичної інфраструктури.

Зі свого боку Національний банк України також може застосовувати ряд інструментів для економічного стимулювання зайнятості шляхом:

- створити умова для здешевлення відсоткових позик з боку держави, які будуть спрямовуватися на створення нових робочих місць;
- вдосконалення фінансово-кредитної політики у взаємодії з комерційними банками, для їх стимулювання щодо збільшення обсягів кредитування зростання національної економіки;
- впровадження цільового пільгового рефінансування окремих банківських кредитів для підприємств з пріоритетних видів економічної діяльності;
- значне пом'якшення вимог щодо фінансового регулювання кредитної діяльності комерційних банків, зокрема в питанні надання застави та перевірки надійності позичальників.

Для стимулювання зайнятості населення у Волинській області потрібно прийняти нову Регіональну програму сприяння зайнятості, яка б враховувала сучасні реалії життя населення і бізнесу в умовах війни, а також давала відповіді на питання як буде вирішуватися проблема збільшення зайнятості населення у повоєнний період.

Комплекс заходів в рамках цієї програми має передбачати:

- удосконалення нормативно-правового регулювання зайнятості і соціально-трудових відносин;
- забезпечення прозорості ринку праці шляхом всебічного інформування населення про наявність вільних вакантних робочих місць;
- проведення політики щодо залучення додаткових інвестицій для розвитку нових виробництв і створення нових робочих місць;
- активізація механізмів забезпечення соціального діалогу на усіх рівнях із залученням максимальної кількості партнерів з боку бізнесу і профспілок;
- активне залучення до процесів економічного стимулювання зайнятості у регіоні територіальних громад, які повинні створити сприятливі умови для залучення інвесторів, зокрема шляхом спрощення видачі дозволів на будівництво нових промислових і енергетичних об'єктів на своїй території.

Практична реалізація комплексу заходів для стимулювання зайнятості населення у регіоні вимагатиме також покращення координації дій державних органів виконавчої влади, територіальних громад, об'єднань роботодавців і профспілок, а також потребуватиме виділення коштів з обласного і місцевих бюджетів для реалізації заходів, які будуть пов'язані з регулюванням ринку праці і економічним стимулюванням зайнятості. Зокрема, для якісного і оперативного вирішення ключових питань сприяння зайнятості населення у регіоні важливо залучати підтримку зовнішніх організацій у формі грантів, довгострокових і безвідсоткових позик, проектного фінансування тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвський О. Г. Державне регулювання зайнятості населення на регіональному рівні: теоретичні засади. *Економіка та держава. Серія : Державне управління*. 2020. № 4. С. 5-10.
2. Бервено О. В., Броницький О. М. Зайнятість у структурі якості життя населення. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 2. С. 7-12.
3. Бервено О. В., Юрченко Л. С. Основні напрями політики сприяння зайнятості населення в умовах цифровізації економіки. *Проблеми економіки*. 2020. № 4. С. 351-356.
4. Біль М. М., Левицька О. О. Потенціал активізації зайнятості населення об'єднаних територіальних громад західних та центральних областей України. *Ефективна економіка*. 2019. № 12.
5. Богиня Д. П. Основи економіки праці навч. посіб. Д. П. Богиня, О.А. Грішнова. 3-є вид. К. : Знання-Прес, 2002. 313 с.
6. Бражко О. В Концепція змішаного регулювання зайнятості населення в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право*. 2018. Вип. 16. С. 95-102.
7. Бредюк В. І., Джоші О. І. Статистичний аналіз та прогнозування зайнятості населення в Рівненській області. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2018. Вип. 2. С. 3-12.
8. Буряк П. Ю. Економіка праці й соціально-трудова відносини: навч. посіб. П. Ю. Буряк, Б. А. Карпінський, М. І. Григор'єва. К. : Центр навч. л-ри, 2004. 440 с.
9. Варга Н. І. Соціально-економічні чинники укорінення соціальних практик неформальної зайнятості населення. *Габітус*. 2021. Вип. 23. С. 26-30.
10. Ватаманюк-Зелінська У. З., Чепіль Ю. Б., Дунець І. А. Фінансування заходів державної політики у сфері зайнятості населення України в період військового конфлікту з РФ. *Ефективна економіка*. 2022. № 12.

11. Волинь 2021. Статистичний щорічник. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області. 2022. 411 с.
12. Головне управління статистики у Волинській області: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>
13. Гринченко О.Ю. Зайнятість населення як об'єкт статистичного вивчення: URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf>
14. Грішнова О. А., О. О. Савченко. Фріланс: нові можливості і проблеми реалізації трудового потенціалу. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2016. № 1. С. 8–12.
15. Гулай В., Хахула Л. Зайнятість та професійна структура населення західних областей України (1944-1953 рр.). *Проблеми гуманітарних наук. Серія : Історія*. 2021. Вип. 7. С. 323-341.
16. Данилишин Б.М. Сприяння зайнятості – важлива складова державної політики під час війни. *Еспресо*. 21.11.2022р. <https://espresso.tv/spriyannya-zaynyatosti-vazhliva-skladova-derzhavnoi-politiki-pid-chas-viyni>
17. Дяків О. Трансформація структури зайнятості населення Тернопільської області в контексті подолання наслідків економічної кризи. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2014. Вип. 19. С. 110–114.
18. Єрдешова Ж. І., Ідресова У. Х. Проблеми правового регулювання зайнятості населення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 34-39.
19. Закерничний П. І. Поняття та форми зайнятості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право*. 2014. Вип. 25. С. 100-103.
20. Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 року №5067-VI. *Відомості Верховної Ради*, 2013, № 24, ст.243.
21. Зелінська Г. О. Регулювання зайнятості населення на ринку праці України. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного*

університету нафти і газу. Серія : Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2019. № 2. С. 103-111.

22. Іванченко А. В. Оцінювання дії механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні. *Держава та регіони. Серія: державне управління*. 2013. № 1. С. 72–82.

23. Качан Є., Кошіль А. Зайнятість населення України в контексті збереження її трудового потенціалу. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2018. Вип. 23. С. 66-72.

24. Ковальов Д. В. Оцінка ключових тенденцій у трансформації зайнятості населення Херсонської області та змін у її структурі. *Агросвіт*. 2019. № 9. С. 39-45.

25. Ковач В. О. Основні напрямки регулювання державної політики у сфері зайнятості населення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 4.

26. Козьмук Н. І., Решетник М. Р. Теоретичні основи формування ефективної зайнятості населення. *Вісник Університету банківської справи*. 2019. № 2-3. С. 36–40.

27. Кравець І. М., Крушинська А. В. Зайнятість та соціальне страхування: аспекти захисту економічно активного населення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 6(1). С. 113-119.

28. Куцеголова М. В. Особливості розвитку самостійно зайнятості населення України. *Академічний огляд*. 2018. № 2. С. 20-30.

29. Лагодієнко В. В., Демченко О. В., Демченко А. М. Умови та фактори зайнятості населення сільських територій одеської області. *Economic synergy*. 2022. Iss. 1-2. С. 92-110.

30. Левицька О., Мульська О. Стимулювання ефективної зайнятості в умовах поширення соціальної вразливості. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Проблеми економіки та управління. 2021. Т. 5, № 2. С. 34-45.

31. Матюк Т. В, Бессарабова К. А. Взаємозв'язок рівня освіти та зайнятості населення. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 5(3). С. 24-27.
32. Мельник І. О., Берднікова. О. В. Сучасні тенденції формування ринку праці і зайнятості населення України. *Ефективна економіка*. 2018. № 1
33. Могильний О. М., Патица Н. І. Інноваційні стратегії мінімізації ризиків сільського населення щодо захищеної зайнятості, викликаних пандемією коронавірусу та інституційними обмеженнями. *Економіка АПК*. 2021. № 10. С. 43-60.
34. Молнар О. С, Важинський Ф. А., Микулянець В. І. Стимулювання розвитку несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2018. Вип. 2. С. 26-31.
35. Нежид Ю. С. Демографічні передумови управління зайнятістю сільського населення. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 5-1. С. 68-73.
36. Орлик О. В. Неформальна зайнятість населення як фактор тінізації та економічної небезпеки. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2020. № 1. С. 164-177.
37. Павленко Н. В. Неформальна зайнятість населення України. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2019. Вип. 202. С. 131-148.
38. Павлюк Т. І., Гаврилюк В. С. Державне регулювання зайнятості населення. *Молодий вчений*. 2019. № 4(2). С. 506-509.
39. Патица Н. І., Нартюк О. В. Стан і шляхи забезпечення зайнятості сільського населення в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 9. С. 42-52.
40. Праця Волині 2021. Статистичний збірник. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області. 2022. 96 с.
41. Пригорницька О. В. Проблеми правового регулювання зайнятості населення в Україні та шляхи його вдосконалення. *Ірпінський юридичний часопис*. 2019. Вип. 1. С. 81-88

42. Савченко Н. Державні послуги щодо соціального супроводу у сфері зайнятості населення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. Вип. 3. С. 79-82.

43. Свириденко Ю. У 2023 році Мінекономіки розширить програми стимулювання зайнятості, зокрема вразливих категорій населення. *Урядовий портал*. 15.02.2023р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-2023-rotsi-minekonomiky-rozshyryt-prohramy-stymuliuvannia-zainiatosti-zokrema-vrazlyvykh-katehorii-naselennia-iuliia-svyrydenko>

44. Слободьян О. Можливості для відновлення зайнятості в Україні. *Інтернет-портал «Соціальний рух»*. 07.08.2022р. URL: <https://rev.org.ua/mozhливosti-dlya-vidnovlennya-zajnyatosti-v-ukra%D1%97ni/>

45. Стасів О. Ф., Котько Н. М. Проблеми та напрями модернізації соціально-трудових відносин і сфери зайнятості сільського населення України. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 71-76.

46. Супрун К. В. Механізми публічного управління інноваційним розвитком сфери зайнятості населення України. *Вісник післядипломної освіти. Серія : Соціальні та поведінкові науки*. 2021. Вип. 17. С. 236-266.

47. Сухомлин В. Б Особливості становлення державної політики у сфері зайнятості населення: методологія проблеми. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 3. С. 158-168.

48. Харчук С.А. Зайнятість сільського населення як передумова розвитку сільських територій: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Київ, 2011. 184 с.

49. Швець О. В. Сучасна структура зайнятості населення - як наслідок ринкових трансформацій. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2019. № 4(2). С. 81-94.

50. Шевченко О. О., Антіпова О. М., Кича І. М. Державна соціальна політика у сфері зайнятості населення: питання реалізації та реформування. *Економічний простір*. 2020. № 159. С. 147-151.

51. Шевченко О.О., Кершев В.А., Лашина І.С. Концепція соціального захисту населення: парадигмальні засади змін. *Вчені записки Таврійського нац. ун-ту імені*

В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління». 2020. Том 31(70). № 4. С. 57–62.

52. Шпикуляк О. Г., Алексєєва О. В. Розвиток фермерських господарств в організаційно-економічному забезпеченні зайнятості населення. *Економіка АПК*. 2021. № 4. С. 95-107.

53. Mutually reinforcing crises have worsened the global employment divide. ILO Monitor on the World of Work. 23.02.2023. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_882946/lang--en/index.htm

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1. Населення за економічною активністю

(у віці 15–70 років; тис. осіб)

	2000	2005	2010	2015	2020	2021
Робоча сила	540,0	471,8	474,1	440,4	416,0	412,6
працездатного віку	463,1	436,6	435,7	432,9	404,8	401,6
старше працездатного віку	76,9	35,2	38,4	7,5	11,2	11,0
Зайняті	486,2	429,9	433,6	397,3	364,1	360,2
працездатного віку	409,3	394,7	395,2	389,8	352,9	349,2
старше працездатного віку	76,9	35,2	38,4	7,5	11,2	11,0
Безробітні	53,8	41,9	40,5	43,1	51,9	52,4
працездатного віку	53,8	41,9	40,5	43,1	51,9	52,4
старше працездатного віку	–	–	–	–	–	–
Особи, які не входять до складу робочої сили	210,4	275,6	271,3	308,1	328,9	330,6
працездатного віку	139,3	187,4	192,5	213,7	222,6	221,1
старше працездатного віку	71,1	88,2	78,8	94,4	106,3	109,5

Примітка. Побудовано автором за даними [7-9].

Додаток Б

Таблиця Б.1. Економічна активність населення за статтю та віковими групами
у 2021 році

	Всього у віці, тис. осіб		Відсотків за віковими групами							
	15 років і старше	з них 15–70 років	15–24	25–29	30–34	35–39	40–49	50–59	60–70	71 і старше
Робоча сила	413,7	412,6	6,7	11,6	15,8	16,0	27,3	19,6	2,7	0,3
жінки	198,6	198,1	6,3	9,1	14,5	16,7	28,8	21,5	2,9	0,2
чоловіки	215,1	214,5	7,1	13,9	17,0	15,4	25,9	17,9	2,5	0,3
Зайняті	361,3	360,2	6,3	11,9	15,4	16,5	26,8	19,7	3,1	0,3
жінки	167,5	167,0	5,4	8,7	12,4	16,3	29,3	24,2	3,4	0,3
чоловіки	193,8	193,2	7,1	14,6	18,1	16,7	24,6	15,9	2,7	0,3
Безробітні	52,4	52,4	9,8	9,9	18,1	12,4	30,7	19,1	–	–
жінки	31,1	31,1	11,6	11,3	25,7	18,6	26,0	6,8	–	–
чоловіки	21,3	21,3	7,0	8,0	7,0	3,3	37,6	37,1	–	–

Примітка. Побудовано автором за даними [7-9].

Додаток В

Таблиця В.1. Рівень зайнятості населення за статтю та місцем проживання, за віковими групами у 2021 році

(відсотків до кількості всього населення відповідної вікової групи)

	Всього у віці		У тому числі за віковими групами							
	15 років і старше	15–70 років	15–24	25–29	30–34	35–39	40–49	50–59	60–70	71 і старше
Все населення	43,8	48,5	20,0	61,8	65,5	71,5	67,1	56,5	9,1	1,4
жінки	37,7	43,2	16,3	43,2	48,4	63,9	66,8	60,1	8,1	0,9
чоловіки	50,9	54,1	23,4	79,4	82,8	79,4	67,4	52,3	10,6	2,6
міська місцевість	45,0	49,1	13,9	64,3	62,9	75,0	67,1	61,1	9,0	1,8
сільська місцевість	42,5	47,7	25,2	59,2	68,4	66,2	67,1	51,2	9,3	0,9

Примітка. Побудовано автором за даними [7-9].

Додаток Г

Таблиця Г.1. Зайнятість населення за видами економічної діяльності

	<i>(тис. осіб)</i>						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Всього	397,3	382,1	366,0	371,1	380,0	364,1	360,2
Сільське, лісове та рибне господарство	89,2	79,6	68,0	74,3	81,2	70,3	74,7
Промисловість	50,9	50,3	50,7	49,9	51,6	49,7	48,0
у тому числі							
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2,4	2,1	1,9	1,6	1,5	1,5	1,2
переробна промисловість	40,3	39,7	40,3	40,3	42,1	40,0	38,6
Будівництво	10,3	9,7	9,5	9,4	10,7	9,9	10,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	89,0	87,0	86,6	86,5	88,2	87,8	89,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	21,9	20,0	20,0	20,4	20,7	20,8	20,3
Тимчасове розміщування й організація харчування	5,7	5,7	5,4	5,8	6,0	6,5	6,4
Інформація та телекомунікації	3,1	3,0	2,9	2,8	2,9	3,3	3,3
Фінансова та страхова діяльність	4,1	3,9	3,7	3,6	3,6	3,6	3,5
Операції з нерухомим майном	4,6	5,0	4,7	4,6	4,5	4,8	4,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	5,8	6,0	5,6	5,5	5,5	5,4	5,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	4,6	4,8	4,1	4,0	4,7	4,8	4,7
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	25,1	24,5	24,0	24,6	21,7	20,5	22,8
Освіта	46,6	46,4	45,4	44,6	44,5	44,1	34,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	27,8	27,9	27,1	26,4	25,5	24,0	24,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	4,4	4,1	4,1	4,0	4,0	3,7	3,4
Інші види економічної діяльності	4,2	4,2	4,2	4,7	4,7	4,9	4,8

Примітка. Побудовано автором за даними [7-9].